

The background of the slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen, is partially visible on the left side. The overall lighting is soft, and the colors are muted, giving it a professional and academic feel.

ΚΕΔΙΣΑ **ΚΕΔΙΣΑ**

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ: ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Π.Γ.Δ.Μ

Σοφία Κατέχη

Ερευνητική Εργασία Νο. 33

**Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ: ΟΙ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Π.Γ.Δ.Μ.**

**Σοφία Κατέχη
Δόκιμη Αναλύτρια ΚΕΔΙΣΑ**

Ερευνητική Εργασία Νο. 33

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Δρ. Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Δρ. Πέτρος Βιολάκης, Διευθυντής Ερευνών

Βασίλειος Παπαγεωργίου, Οικονομικός Διαχειριστής

Ευάγγελος Κούλης, Μέλος Δ.Σ

Αναστασία Τσιμπίδη, Μέλος Δ.Σ

© 2019 Center for International Strategic Analyses (KEDISA), ALL RIGHTS RESERVED

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without written permission of the publisher

Ερευνητική Εργασία:

Η ΘΕΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ: ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Π.Γ.Δ.Μ.

ΚΑΤΕΧΗ ΣΟΦΙΑ

Αθήνα 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν πόνημα επιδιώκει να αναδείξει τους βασικούς σταθμούς των διμερών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας- Αλβανίας και Ελλάδας- Π.Γ.Δ.Μ. και ως σε ποιόν βαθμό τα ζητήματα τα οποία έχουν προκύψει επηρεάζουν την θέση της χώρας μας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή προοπτική τους. Οι σύγχρονες εξελίξεις και η επιδίωξη της κυβέρνησης των ΣΥ.ΡΙΖ.Α-

ΑΝ.ΝΕΛ., να προβεί σε εύρεση πολιτικών λύσεων,- ως προς τα μείζονα εθνικά ζητήματα-με σκοπό την μεταβολή της υπάρχουσας συσχέτισης δυνάμεων στην περιοχή, επαναφέρει στο προσκήνιο όλες τις υπάρχουσες και εκπεφρασμένες προβληματικές της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ως προς τα ανάλυση θέματα. Με κριτικό τρόπο θα παρουσιαστεί όλο το φάσμα των διεθνικών αυτών προκλήσεων, ενώ εν τέλει θα προβούμε σε μια αποτίμηση της ως τώρα πολιτικής.

Λέξεις κλειδιά: Αλβανία, Π.Γ.Δ.Μ., Ευρωπαϊκή Διεύρυνση, Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Μειονότητα, Ονομασία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	ii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	iii

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	vi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	vii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Διαδικασίες διεύρυνσης της Ε.Ε.	3
1.1 «Κριτήρια της Κοπεγχάγης».....	3
1.2 Στάδια Διαδικασίας	5
1.3 Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.....	6
2. Αλβανία	7
2.1 Αλβανία και Ε.Ε.	7
2.2 Ιστορική αναδρομή προβλημάτων των δύο χωρών	9
i. Εμπόλεμη κατάσταση – Τσάμηδες.....	9
1) Άρση εμπόλεμου	10
2) Τσάμηδες.....	10
ii. Υφαλοκρηπίδα - Α.Ο.Ζ.....	12
iii. Ελληνική μειονότητα	15
1) Πολιτική εκπροσώπηση	16
2) Εκπαίδευση	20
3) Περιουσιακά στοιχεία	21
i Κοιμητήριο για τους Έλληνες πεσόντες του Β'ΠΠ.....	23
2.3 Η Ελληνική εξωτερική πολιτική προς την Αλβανία	24
3. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.....	25
3.1 Π.Γ.Δ.Μ. και Ε.Ε.....	25
3.2 Μακεδονικό ζήτημα – ιστορικό πλαίσιο	27
3.3 Η Ελληνική εξωτερική πολιτική προς την ΠΓΔΜ.....	37
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	41

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 Περιοχή Καταπάτησης της Ελληνικής Α.Ο.Ζ. από την Αλβανία.....	13
Εικόνα 2 Σημαία με τον Ήλιο της Βεργίνας στο πρότυπο της σημαίας εθνικού συμβόλου της Π.Γ.Δ.Μ. (1991-1995)	31
Εικόνα 3 Αεροφωτογραφία από το συλλαλητήριο για το Μακεδονικό Ζήτημα στη Θεσσαλονίκη τον Ιανουάριο του 2018	34

_Toc381176623

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α.Ν	Αναγκαστικός Νόμος
Α.Ο.Ζ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
Β'ΠΠ	Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
Δ.Σ.Σ.	Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Η.Π.Α	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Κ.Ε.Α.Δ	Κόμμα Ένωσης για τα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
Κ.λ.π.	και λοιπά
Ν.Α.Τ.Ο.	North Atlantic Treaty Organization
Ν.Δ.	Νέα Δημοκρατία
ν.μ.	ναυτικά μίλια
Ο.Α.Σ.Ε.	Οργανισμός Ασφάλειας Συνεργασίας Ευρώπης
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Π.Γ.Δ.Μ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΣΥ.ΡΙΖ.Α.	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας αποτελεί η θέση της Ελλάδος περί της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα θα αναλυθούν οι πολιτικές της χώρας μας όσον αφορά δύο από τις υποψήφιες χώρες, την Αλβανία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Η επιλογή των δύο αυτών χωρών δεν είναι τυχαία, όπως και η γενικότερη συγγραφή της εργασίας τη δεδομένη χρονική στιγμή. Το 2018 έγιναν προσπάθειες να «κλείσουν» δύο πολύ μεγάλα θέματα για την Ελλάδα και τις σχέσεις της με τις γείτονες χώρες. Το 1^ο είναι το λεγόμενο «Μακεδονικό Ζήτημα» με την Π.Γ.Δ.Μ και το 2^ο είναι η προσπάθεια που έγινε από τους υπουργούς εξωτερικών της Ελλάδας και της Αλβανίας να λύσουν οποιοσδήποτε Ελληνο-Αλβανικές διαφορές έχουν απομείνει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Επιπλέον φέτος το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε και για τις δύο χώρες την έναρξη των ενταξιακών τους διαπραγματεύσεων τον Ιούνιο του 2019.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη των θέσεων και των πολιτικών της Ελλάδας για την είσοδο των δύο γειτόνων αυτών χωρών στην Ε.Ε. Για την πλήρη ανάδειξη και αιτιολόγηση των θέσεων της Ελληνικής πλευράς, θα προβώ σε εκτενή αναφορά των ακανθωδών ζητημάτων που αποτελούν τροχοπέδη των διμερών σχέσεων Ελλάδας-Αλβανίας και Ελλάδας- Π.Γ.Δ.Μ. ξεκινώντας από την απαρχή των ζητημάτων και καταλήγοντας στις πολιτικές που αναπτύχθηκαν από την κυβέρνηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. το έτος 2018.

Οι χώρες θα αναφερθούν στην εργασία με καθαρά αλφαβητική σειρά ενώ στον επίλογο θα αναλυθούν ξεχωριστά καθώς αποτελούν δύο χώρες με τελείως διαφορετικές ιστορικές πορείες, διαφορετικές εθνολογικές καταβολές και ανόμοια προβλήματα σε σχέση με τη χώρα μας.

Στη συγγραφή της εργασίας αρχικά χρησιμοποιήθηκε η οργάνωση των κεφαλαίων με το δεκαδικό σύστημα, υπάρχουν τρεις μεγάλες θεματικές οι οποίες αναλύονται σε επιμέρους

υποθέματα. Όσον αφορά τη βιβλιογραφία χρησιμοποιήθηκε τόσο το ενδοκειμενικό μοντέλο των υποσημειώσεων (αριθμητικό) με footnotes όσο και τη βιβλιογραφία στο τέλος της εργασίας με τη μορφή του συστήματος Harvard, με εξαίρεση ότι οι πηγές αποτυπώθηκαν με αλφαβητική σειρά και όχι με βάση το έτος έκδοσης. Ακόμη οφείλω να αναφέρω ότι χρησιμοποίησα κάποια άρθρα ηλεκτρονικών εφημερίδων-, για την ανάδειξη των πρόσφατων εξελίξεων καθώς τώρα είναι η στιγμή που γράφεται η ιστορία και δεν μπόρεσα να βρω σχετική βιβλιογραφία για τα τεκταινόμενα.

1. Διαδικασίες διεύρυνσης της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) σήμερα αριθμεί 28 κράτη μέλη. Η Ένωση όμως δεν είχε πάντοτε τον ίδιο αριθμό μελών. Όταν ξεκίνησε το 1951, - ως οικονομική συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών-, αριθμούσε 6 μέλη: την Γαλλία, τη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες¹ και το Λουξεμβούργο. Έκτοτε και μέχρι σήμερα ο αριθμός των μελών έχει αυξηθεί πολύ και αναμένεται να αυξηθεί κι άλλο. Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι η Ελλάδα έγινε και τυπικά μέλος της Ένωσης το έτος 1981, αποτελώντας το 10^ο κράτος που εισήχθη στην Ένωση².

Η Ε.Ε. με σκοπό την αφομοίωση των νέων μελών, έχει δημιουργήσει δύο διαδικασίες, τη διεύρυνση και την εμβάθυνση. Με τον όρο διεύρυνση νοείται η προσθήκη νέων μελών στην Ένωση, ενώ με τον όρο διεύρυνση νοείται η «διαρκώς στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης³» σε οικονομικά, νομισματικά, κοινωνικά και ίσως κάποτε και πολιτικά ζητήματα. Στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε μόνο στη διεύρυνση. Η πολιτική της διεύρυνσης έχει εξελιχθεί σε ένα εξαιρετικά επιτυχημένο εργαλείο παραγωγής των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και παράλληλα εργαλείο εδραίωσης της ειρήνης και της σταθερότητας σε όλη την Ευρωπαϊκή ήπειρο.

1.1 «Κριτήρια της Κοπεγχάγης»

Κάθε χώρα η οποία σέβεται της αξίες (values) της Ένωσης και δεσμεύεται ότι θα τις προάγει, μπορεί να ενταχθεί⁴. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1993 στην Κοπεγχάγη έθεσε μια σειρά κριτηρίων τα οποία θα πρέπει να υιοθετήσει πλήρως μια υποψήφια χώρα πριν την ένταξή της. Τα κριτήρια αυτά ονομάστηκαν «Κριτήρια Κοπεγχάγης» και είναι τα ακόλουθα:

¹Ως κάτω χώρες νοείται η σημερινή περιοχή της Ολλανδίας . Ευρωπαϊκή Ένωση, «Κάτω Χώρες», url: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/netherlands_el (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

²Ευρωπαϊκή Ένωση, «Χώρες», url: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_el#χώρες-που-χρησιμοποιούν-το-ευρώ (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

³EUR-LEX, «Εμβάθυνση και διεύρυνση», url: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/deepening_european_integration.html?locale=el (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

⁴Ιωακείμης, Π., Κ., (2010), «Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ: Παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση», β' έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, σ. 50.

1. Πολιτικά. Η χώρα πρέπει να έχει σταθερούς θεσμούς που να εγγυώνται την ύπαρξη αλλά και τη διατήρηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό της (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που ζουν και εργάζονται σε αυτή).
2. Οικονομικά. Η χώρα πρέπει επίσης να έχει μια «λειτουργούσα οικονομία της αγοράς» που θα είναι ανταγωνιστική και έτοιμη να αναμετρηθεί με τις προκλήσεις των δυνάμεων την αγοράς της Ε.Ε.
3. Νομικά. Η χώρα οφείλει να έχει τη δυνατότητα αποτελεσματικής εφαρμογής των υποχρεώσεων ένταξης⁵.

Υπάρχει φυσικά ένα χρονικό περιθώριο που δίνεται σε όλες τις υποψήφιες χώρες, που ξεκινούν διαπραγματεύσεις με την Ένωση, προκειμένου να ενσωματώσουν όλα τα παραπάνω στοιχεία στο νομικό και νομοθετικό τους πλαίσιο. Συγκεκριμένα υπάρχει ένα χρονοδιάγραμμα μέσα στο οποίο θα πρέπει να ενσωματωθούν οι όροι της ένταξης. Οι όροι αυτοί (ή αλλιώς κανόνες της Ε.Ε- το «κεκτημένο») χωρίζονται σε 35 διαφορετικούς τομείς πολιτικής. Για κάθε ένα τομέα η Ε.Ε. και η ενδιαφερόμενη χώρα έχουν ξεχωριστή διαπραγματευτική συζήτηση μέχρι να επιτευχθεί σύγκλιση σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς⁶

Η αίτηση της ενδιαφερόμενης χώρας απευθύνεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όμως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αυτή που θα αναλάβει τις διαπραγματεύσεις ένταξης⁷. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων παρακολουθεί στενά την πρόοδο ή μη του υποψήφιου κράτους μέλους σχετικά με την απορρόφηση της κοινοτικής νομοθεσίας στο εγχώριο δίκαιο αλλά και όλων των υπολοίπων δεσμεύσεων. Η Επιτροπή κρατά ενήμερο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αλλά και το Κοινοβούλιο για την πρόοδο των χωρών μέσω τακτικών εκθέσεων για όλη τη διαδικασία των μεταρρυθμίσεων. Μέσω της τακτικής ενημέρωσης του Κοινοβουλίου τα κράτη μέλη της ένωσης πληροφορούνται και διαβεβαιώνονται ότι η υποψήφια-χώρα πληροί τις προϋποθέσεις συμμετοχής στην ένωση

⁵European Commission, "European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations – Conditions for membership", url: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (τελευταία επίσκεψη 2/8/2018)

⁶European Commission, "European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations – Conditions for membership", url: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (τελευταία επίσκεψη 2/8/2018)

⁷Ιωακείμης, Π., Κ., (2010), «Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ: Παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση», β' έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, σ. 50.

(ή και όχι) και συνεπώς δεν θα υπάρξουν προβλήματα που θα επηρεάσουν και τα ίδια από την ενδεχόμενη είσοδο του νέου μέλους⁸.

1.2 Στάδια Διαδικασίας

Υπάρχουν τρία στάδια μέχρι την είσοδο μιας χώρας στην Ε.Ε. Όταν μια χώρα μετακινείται από το ένα στάδιο στο επόμενο υπόκειται σε έγκριση όλων των κρατών μελών. Τα τρία στάδια είναι τα εξής:

- a. *Δυνάμει υποψήφια χώρα* είναι η χώρα η οποία δεν πληροί ακόμη τους όρους προσχώρησης. Σήμερα οι χώρες αυτές είναι δύο, Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο⁹.
- b. *Επίσημα υποψήφια χώρα*. Η χώρα η οποία έχει ήδη ξεκινήσει να ενσωματώνει την Ευρωπαϊκή νομοθεσία στο εγχώριο δίκαιο της. Τέτοιες χώρες είναι η Αλβανία, το Μαυροβούνιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.), η Σερβία και η Τουρκία¹⁰.
- c. Χώρα που ξεκινά *επίσημες ενταξιακές διαπραγματεύσεις*. Εάν η γνώμη της Επιτροπής για την πρόοδο της χώρας είναι θετική τότε το Συμβούλιο εκδίδει – ομόφωνα – εντολή για έναρξη επίσημων ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Έχει ανακοινωθεί ότι τον Ιούνιο του 2019 η Αλβανία και η Π.Γ.Δ.Μ. θα ξεκινήσουν τις

⁸European Commission, “European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations – Conditions for membership”, url: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (τελευταία επίσκεψη 2/8/2018)

⁹ Αξίζει να αναφερθεί ότι το Κοσσυφοπέδιο διέπεται από ειδικό καθεστώς ενώ έχει αναγνωριστεί από 110 κράτη παγκοσμίως. Το Κόσοβο προέβη σε μονομερή διακήρυξη ανεξαρτησίας στις 17 Φεβρουαρίου του 2008, αποσχιζόμενο από την Σερβία. Η Ελλάδα, όπως και η Ισπανία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, και η Κύπρος, αποτελεί ένα από τα πέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία δεν έχουν προβεί σε επίσημη αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κόσοβου. Ως προς τις διμερείς σχέσεις η Ελλάδα έχει ανοίξει Γραφείο Συνδέσμου στην πρωτεύουσα, Πρίστινα. (ΕΛΙΑΜΕΠ, (2015) Ελλάδα- Κόσοβο: Αμοιβαίες αντιλήψεις και τα πορίσματα δύο παράλληλων ερευνών κοινής γνώμης, Συλλογικό Έργο, Αθήνα, σελ. 4-10 από ιστοσελίδα: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/06/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%9A%CF%8C%CF%83%CE%BF%CE%B2%CE%BF-%CE%91%CE%BC%CE%BF%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BB%CE%AE%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82.pdf>)

¹⁰Ευρωπαϊκή Ένωση, «Χώρες», url: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_el#χώρες-που-χρησιμοποιούν-το-ευρώ (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

επίσημες ενταξιακές διαπραγματεύσεις προχωρώντας λοιπόν στο επόμενο στάδιο ενσωμάτωσης¹¹.

Εάν μια υποψήφια χώρα έχει ολοκληρώσει σε ικανοποιητικό βαθμό τόσο τις διαπραγματεύσεις όσο και τις μεταρρυθμίσεις, με τη σύμφωνη γνώμη όλων των κρατών μελών μπορεί να εισαχθεί στην Ένωση ακόμη και αν δεν έχει επιτευχθεί η περάτωση όλων των προϋποθέσεων¹².

1.3 Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

Το 1999 δημιουργήθηκε η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (Δ.Σ.Σ.) με σκοπό την εισαγωγή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Συνεπώς η Δ.Σ.Σ. αποτελεί πρώιμο στάδιο των παραπάνω διαδικασιών. Η Δ.Σ.Σ. βασίζεται σε «διμερείς συμβατικές σχέσεις, χρηματοδοτική βοήθεια, πολιτικό διάλογο, εμπορικές σχέσεις και περιφερειακή συνεργασία». Ουσιαστικά δημιουργήθηκε μια μορφή πολιτικών και οικονομικών συνεργασιών χωρίς τα κράτη να έχουν εισαχθεί στην Ένωση με την εγκατάσταση μόνιμων δομών συνεργασίας. Πρακτικά οι ενδιαφερόμενες χώρες υπογράφουν ένα «Σύμφωνο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης» με την Ε.Ε¹³. Το 2003 σε σύνοδο στη Θεσσαλονίκη (την προεδρία του Συμβουλίου τότε κατείχε η Ελλάδα) το Συμβούλιο αποφάσισε ότι όλες οι χώρες που είχαν τότε συνάψει τη Δ.Σ.Σ. ήταν και εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη¹⁴.

¹¹ Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (2018), «Συμπεράσματα Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Url: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf> (τελευταία επίσκεψη 5/8/2018)

¹² Ευρωπαϊκή Ένωση, «Τομείς Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης», url: https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_el (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

¹³ Η περιφερειακή συνεργασία αποτελεί έναν ακόμη μηχανισμό συνεργασίας των χωρών που θέλουν να ενταχθούν στην Ε.Ε. και αφορά ένα ευρύ φάσμα τομέων κυρίως σε ζητήματα πολέμου, καταπολέμηση οργανωμένου εγκλήματος, προσφυγικό, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών κ.λ.π.

¹⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 25/10/2018)

2. Αλβανία

Η Αλβανία αποτελεί την 1η χώρα της ανάλυσης μας. Εκτός από τα ζητήματα που θα αναφερθούν στη συνέχεια της εργασίας η Ελλάδα είχε πολλών ειδών θέματα στις διμερείς σχέσεις της με τη γείτονα χώρα. Συγκεκριμένα προβλήματα δημιουργήθηκαν με το άνοιγμα των συνόρων και το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα που ακολούθησε κυρίως την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα. Ακόμη η Ελλάδα πάντα είχε μια ανασφάλεια σχετικά με τις στενές σχέσεις Αλβανίας και Τουρκίας οι οποίες βασιζόταν κυρίως στην κοινή μουσουλμανική θρησκεία γεγονός που υποδαύλιζε την εμπιστοσύνη της στην Αλβανία. Παρά τα προβλήματα πάντως οι δύο χώρες κατάφεραν να βελτιώσουν κάπως τις διμερείς τους σχέσεις από τα μέσα της δεκαετίας του '90 κυρίως λόγω των χιλιάδων Αλβανών μεταναστών που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, οι οποίοι ενισχύουν την οικονομική αλληλεξάρτηση των δύο πλευρών.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα γίνει αρχικά μια αναφορά στις σχέσεις και τις διαπραγματεύσεις της Αλβανίας με την Ε.Ε. αφού είναι σημαντικό να κατανοηθεί και η οπτική της Ένωσης σχετικά με την είσοδο της Αλβανίας σε αυτή. Έπειτα θα γίνει εκτενείς αναφορά στα προβλήματα που ακανθώδη ζητήματα που «σκιάζουν» τις σχέσεις Ελλάδος – Αλβανίας για να καταλήξουμε τέλος στην θέση της Ελλάδος για την είσοδο της Αλβανίας στην Ε.Ε.

2.1 Αλβανία και Ε.Ε.

Στις 28 Απριλίου 2009, η Αλβανία υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην Ε.Ε. αφού προηγουμένως είχε υπογράψει με την Ένωση, Σύμφωνο Σταθερότητας και Σύνδεσης¹⁵. Λίγους μήνες αργότερα στις 16 Νοεμβρίου 2009, εγκρίθηκε η αίτηση της Αλβανίας και το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να γνωμοδοτήσει σχετικά με την ετοιμότητα ή όχι της Αλβανίας να εισχωρήσει στην Ένωση. Τον επόμενο χρόνο (Νοέμβριος 2010), η Επιτροπή έκρινε ότι δεν θα μπορούσαν να ξεκινήσουν ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την εν λόγω χώρα αν αυτή προηγουμένως δεν είχε ικανοποιήσει τα κριτήρια προσχώρησης τα οποία

¹⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 4/8/2018)

έχουν ήδη αναφερθεί¹⁶. Τον Οκτώβριο του 2013, η Επιτροπή έδωσε την συγκατάθεση της, να αναγνωριστεί υπό το καθεστώς υποψήφιας χώρας η Αλβανία με τον όρο να εκπληρώσει ορισμένες μεταρρυθμίσεις (θεωρώντας όμως ότι έχει εκπληρώσει ήδη αρκετές από αυτές που τις είχαν ζητηθεί¹⁷). Τον Ιούνιο του 2014, η Επιτροπή δημοσίευσε ευνοϊκή έκθεση για την πρόοδο της Αλβανίας όσον αφορά συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις έτσι στη συνέχεια το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να αναγνωρίσει την Αλβανία με το καθεστώς υποψήφιας χώρας¹⁸.

Το 2015, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων επισημαίνει την πρόοδο της χώρας στις μεταρρυθμίσεις αλλά και την ανάγκη να προβεί σε διαρθρωτικές μεταβολές στο χώρο της δικαιοσύνης¹⁹. Δύο χρόνια αργότερα, το Συμβούλιο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης στην έκθεσή του επισημαίνει πως η Αλβανία έχει πραγματοποιήσει αρκετές από τις ζητούμενες έως τότε μεταρρυθμίσεις, κυρίως στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος (που υπήρξε ένα εκ των βασικότερων προβλημάτων της), στην καταπολέμηση της καλλιέργειας ναρκωτικών καθώς και στην ευθυγράμμιση με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (Κ.Ε.Π.Π.Α). Ωστόσο επισημαίνει ότι χρειάζεται να γίνουν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις τόσο στον τομέα της δικαιοσύνης όσο και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Μάλιστα κρίνει ως εξαιρετικά θετικό βήμα τη θέσπιση νόμου πλαισίου για τις μειονότητες²⁰.

Το τρέχον έτος το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων έκρινε για ακόμη μια φορά ικανοποιητική την πρόοδο της χώρας αλλά θεώρησε πως κάποια προβλήματα όπως η διαφθορά, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μειονοτήτων αλλά και το οργανωμένο έγκλημα παρέμειναν. Ωστόσο παράλληλα με τις συζητήσεις Ελλάδος και Αλβανίας για τα προβλήματα στις διμερείς τους σχέσεις, το Συμβούλιο εξέφρασε την

¹⁶ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Διεύρυνση της ΕΕ- Αλβανία», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/albania/> (τελευταία επίσκεψη 3/8/2018)

¹⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 4/8/2018)

¹⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Διεύρυνση της ΕΕ- Αλβανία», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/albania/> (τελευταία επίσκεψη 3/8/2018)

¹⁹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Διεύρυνση της ΕΕ- Αλβανία», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/albania/> (τελευταία επίσκεψη 3/8/2018)

²⁰ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2017), «Ένατη σύνοδος του Συμβουλίου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης Αλβανίας- ΕΕ», url: <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2017/11/15/ninth-meeting-of-the-stabilisation-and-association-council-between-albania-and-the-eu/> (τελευταία επίσκεψη 5/8/2018)

ικανοποίηση του για την προσπάθεια καλής γειτνίασης. Σε αυτό το πλαίσιο ανακοινώνει ότι με προϋπόθεση τις εκκρεμότητες στα άνωθεν ζητήματα το Συμβούλιο προτίθεται να ξεκινήσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις για είσοδο της Αλβανίας στην ένωση τον Ιούνιο του 2019 μαζί με την Π.Γ.Δ.Μ²¹. Το επόμενο Συμβούλιο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης Ε.Ε. και Αλβανίας έχει προγραμματιστεί για τις 14 Νοεμβρίου του 2018²².

2.2 Ιστορική αναδρομή προβλημάτων των δύο χωρών

i. Εμπόλεμη κατάσταση – Τσάμηδες

Το 1936 ο Μουσολίνι έστειλε στρατεύματα στην Αλβανία την οποία και κατέλαβε χωρίς μεγάλη προσπάθεια αν και είχε προηγηθεί η άρνηση του Αλβανού Βασιλιά Ζώγου για παράδοση της χώρας²³. Με στρατιωτική βάση του την Αλβανία, ο Μουσολίνι επιτίθεται στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1940.²⁴

Κατά τη διάρκεια της Ιταλικής επίθεσης δημιουργήθηκε ο Αναγκαστικός Νόμος (Α.Ν.) υπ' αριθμόν 2636, «Περί δικαιιοπραξιών εχθρών και μεσεγγυήσεως εχθρικών περιουσιών».²⁵ Σύμφωνα με το Νόμο αυτό η Ιταλία και κατ'επέκταση και η Αλβανία οριζόταν ως εχθρικά προς την Ελλάδα, κράτη, στους πολίτες (αλλά και στα νομικά πρόσωπα) των οποίων επιβλήθηκε «πάγωμα» χρήσης οποιουδήποτε περιουσιακού τους στοιχείου στη χώρα μας²⁶. Ο νόμος 2636/1940 βρίσκεται ακόμη σε ισχύ καθώς δεν έχει εκδοθεί κανένας νόμος μέχρι σήμερα που ρητώς να τον αναιρεί.

²¹Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (2018), «Συμπεράσματα Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Url: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf> (τελευταία επίσκεψη 5/8/2018)

²²Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2018), «Συμβούλιο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ΕΕ-Αλβανίας, 14/11/2018» url: <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-ministerial-meetings/2018/11/14/> (τελευταία επίσκεψη 26/10/2018)

²³Γενικό Επιτελείο Στρατού, (1985). *Επίτομη ιστορία του Ελληνοϊταλικού και του Ελληνογερμανικού Πολέμου 1940- 1941 (Επιχειρήσεις Στρατού Ξηράς)*, Αθήνα σσ 10-11

²⁴Berstein S., Milza P., (1997), *Ιστορία της Ευρώπης 3: ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1919 έως ΣΗΜΕΡΑ*, μτφ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΚΟΛΑΚΗΣ, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια σ. 114

²⁵Αναγκαστικός νόμος 2636/1940 «Περί δικαιιοπραξιών εχθρών και μεσεγγυήσεως εχθρικών περιουσιών» ΦΕΚ 379/1940

²⁶Νόμος 4506/1966 «Περί απαγορεύσεως, άνευ ειδικής άδειας, δικαιιοπραξιών αφορωνσών τας εν Ελλάδι περιουσίας των Αλβανία Ελλήνων το γένος» ΦΕΚ άρθρο 62.

1) Άρση εμπόλεμου

Το 1987, επί πρωθυπουργίας Α. Παπανδρέου το τότε υπουργικό συμβούλιο μετά από εισήγηση του Κ. Παπούλια αποφάσισε την άρση της εμπόλεμης κατάστασης την οποία όμως ανακοίνωσε απλώς προφορικά σε δήλωση του ο Υπουργός Εξωτερικών και όχι δια νόμου που θα αναιρούσε και νομικά τον προηγούμενο²⁷. Εν συνεχεία, το 1996, μέσω του Νόμου υπ' αριθμόν 2568 κυρώθηκε το «Σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας» μεταξύ των δύο χωρών²⁸ το οποίο επισφράγιζε τις ειρηνικές σχέσεις των 2 κρατών. Η συμφωνία ωστόσο κατά το άρθρο 20 «συνάπτεται για περίοδο 20 ετών²⁹» που σημαίνει ότι τυπικά τουλάχιστον έχει σταματήσει να βρίσκεται σε ισχύ. Τον Ιούνιο ωστόσο του 2018 το θέμα ξανά ήρθε στο προσκήνιο όταν οι υπουργοί εξωτερικών των δύο χωρών θέλησαν να επιλύσουν μια σειρά ζητημάτων που αποτελούν μέχρι σήμερα τροχοπέδη στις σχέσεις των δύο χωρών. Ένα εκ των θεμάτων που ήθελαν και οι δύο πλευρές να λυθεί (και τυπικά) ήταν το ζήτημα της άρσης του εμπόλεμου³⁰. Το ζήτημα δυστυχώς δεν διευθετήθηκε σε επίπεδο υπουργών παρά την επιμονή και των δύο πλευρών για επίλυση καθώς η συμφωνία δεν θα περιελάμβανε μόνο το συγκεκριμένο θέμα αλλά πολλαπλά ζητήματα ύψιστης σημασίας και για τις δύο χώρες και τελικώς ανατέθηκε στους Πρωθυπουργούς, προς επίλυση. Οι διαπραγματευτικές διαδικασίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

2) Τσάμηδες

Στις αρχές του περασμένου αιώνα η Δυτική Ήπειρος ονομαζόταν Τσαμουριά³¹. Η Τσαμουριά με τα σημερινά δεδομένα εκτεινόταν βόρεια του νομού Πρεβέζης, έφθανε μέχρι τα δυτικά άκρα του νομού Θεσπρωτίας και καταλάμβανε και ένα μικρό κομμάτι της

²⁷Τζίμας, Σταύρος. *Η Κατάργηση Του «Εμπολέμου»*. Η Καθημερινή - Απόψεις, url: www.kathimerini.gr/737298/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/h-katarghsh-toy-empolemy. (τελευταία επίσκεψη 8/8/2018)

²⁸Νόμος 2568/1996, «Κύρωση Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας». ΦΕΚ Α'8, αρ20

²⁹Νόμος 2568/1996, «Κύρωση Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας». ΦΕΚ Α'8, αρ. 20

³⁰ΤοΒΗΜΑteam. (2018). «Τσίπρας - Ράμα: Αισιοδοξία Για Συμφωνία». Το Βήμα Online, url: www.tovima.gr/2018/07/10/politics/tsipras-rama-aisiodoksia-gia-symfwnia/. (τελευταία επίσκεψη 10/8/2018)

³¹Παύλος Δρανδάκης (εκδότης), *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, vol. 23, Εκδόσεις Πυρσός, 1936–1934, σ. 408

σημερινής Νότιας Αλβανίας. Η περιοχή αποτελούνταν σε μεγάλο βαθμό από Αλβανόφωνο πληθυσμό που ανάλογα με το θρήσκευμα του χωριζόταν σε Ορθοδόξους Χριστιανούς και Σουνίτες Μουσουλμάνους³². Εκτός από Αλβανούς στην περιοχή διέμεναν Έλληνες και Ρομά. Μεγάλο μέρος της Τσαμουριάς προσαρτήθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους στην Ελλάδα³³(εκτός της ελληνικής επικράτειας έμεινε η λεγόμενη «Βόρεια Ήπειρος»), η οποία τότε θέλησε με τις ανταλλαγές των πληθυσμών να απομακρύνει από την περιοχή το Μουσουλμανικό στοιχείο με βασική πρόθεση να το στείλει στην Τουρκία. Αυτό το σχέδιο τελικώς δεν έγινε πράξη στην ολότητα του και έτσι παρέμειναν 30.000 Αλβανόφωνοι Μουσουλμάνοι. Ο Ελληνόφωνος πληθυσμός της περιοχής ωστόσο αυξήθηκε όταν αργότερα τοποθετήθηκαν εκεί πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, με το ελληνικό στοιχείο να ανέρχεται στο 81% του πληθυσμού³⁴.

Το 1936, δημιουργήθηκε στην περιοχή ο Νομός Θεσπρωτίας αποτελούμενος από τα εδάφη τόσο της τότε Τσαμουριάς (όσα δεν είχαν προσαρτηθεί στη νεοσύστατη Αλβανία) όσο και από τα Ιωάννινα και την Πρέβεζα³⁵. Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, οι ηγέτες των Τσάμηδων συμάχησαν με τους κατακτητές και «συμμετείχαν σε διώξεις, καταστροφές και μαζικές εκτελέσεις³⁶». Σε αντίποινα μετά τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου οι αντάρτες του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου, σκότωσαν μαζικά, λεηλάτησαν και τελικά έδιωξαν τους Τσάμηδες³⁷. Όσοι κατάφεραν να ζήσουν, τελικώς εκδιώχτηκαν στη γείτονα χώρα αφήνοντας πίσω τις περιουσίες τους οι οποίες τη δεκαετία του '50 δόθηκαν σε ντόπιους και εποίκους³⁸.

³²Baltsiotis, L. (2011). *The Muslim Chams of Northwestern Greece: The grounds for the expulsion of a "non-existent" minority community*. European Journal of Turkish Studies Url: <https://journals.openedition.org/ejts/4444#ftn3> (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

³³Baltsiotis, L. (2011). *The Muslim Chams of Northwestern Greece: The grounds for the expulsion of a "non-existent" minority community*. European Journal of Turkish Studies Url: <https://journals.openedition.org/ejts/4444#ftn3> (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

³⁴Παύλος Δρανδάκης (εκδότης), *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, vol. 23, Εκδόσεις Πυρσός, 1936–1934, σ. 408

³⁵Baltsiotis, L. (2011). *The Muslim Chams of Northwestern Greece: The grounds for the expulsion of a "non-existent" minority community*. European Journal of Turkish Studies Url: <https://journals.openedition.org/ejts/4444#ftn3> (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

³⁶Κάλυβας, Στάθης. (2005) «Ποιοι Ήταν Οι Τσάμηδες.» Το Βήμα Online ,url: www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/poioi-itan-oi-tsamides/. (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

³⁷Κάλυβας, Στάθης. (2005) «Ποιοι Ήταν Οι Τσάμηδες.» Το Βήμα Online, url: www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/poioi-itan-oi-tsamides/. (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

³⁸Κάλυβας, Στάθης. (2005) «Ποιοι Ήταν Οι Τσάμηδες.» Το Βήμα Online, url: www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/poioi-itan-oi-tsamides/. (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)

Η Αλβανία έκτοτε συχνά κάνει λόγο για εκείνες τις περιουσίες πολιτών της οι οποίες απαλλοτριώθηκαν από την τότε Ελληνική κυβέρνηση. Σε συνδυασμό λοιπόν με την εμπόλεμη κατάσταση η Ελλάδα αν καταργήσει και τυπικά την κατάσταση του εμπόλεμου ίσως αφήνει ελεύθερο το πεδίο στους Τσάμηδες που εκδιώχθηκαν εκείνη την περίοδο αλλά και στους απόγονους τους, να διεκδικήσουν εδάφη που πλέον ανήκουν επί δεκαετίες σε Έλληνες πολίτες. Εκτός από αυτό υπάρχει και ο φόβος αλυτρωτικών βλέψεων αυτών των εδαφών από την Αλβανία καθώς βρίσκονται κοντά στα σύνορα των δύο χωρών. Συνεπώς το θέμα του εμπόλεμου σε συνδυασμό με το ζήτημα των περιουσιών των μουσουλμάνων Τσάμηδων αποτελούν σοβαρά ζητήματα που ταλανίζουν για χρόνια την ελληνική εξωτερική πολιτική, που δεν προχωρά σε κάποια λύση.

ii. Υφαλοκρηπίδα - Α.Ο.Ζ.

Ακόμη ένα «μήλο της Έριδος», στις σχέσεις Ελλάδας και Αλβανίας, αποτελούν η Υφαλοκρηπίδα και η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ.)³⁹. Αρχικά πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα το 1936 καθόρισε την αιγιαλίτιδα ζώνη της σε έξι ναυτικά μίλια με τον Αναγκαστικό Νόμο (Α.Ν) υπ' αριθμόν 230⁴⁰ ενώ λίγα χρόνια αργότερα το 1978 αναγνωρίζεται με Προεδρικό Διάταγμα το δικαίωμα της χώρας να μεταβάλει τα μίλια έως 12⁴¹. Ακόμη η χώρα μας έχει κυρώσει τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας αλλά και τη λεγόμενη «Συμφωνία του '94» ήδη με το νόμο 2321 του 1995⁴². Από τη Συμφωνία προκύπτει ότι η Ελλάδα πρέπει να υπογράψει ατομικές συμφωνίες με όλα τα κράτη που συνορεύει εκ θαλάσσης. Σήμερα η μοναδική επιτυχημένη συμφωνία που έχει γίνει είναι με

³⁹Θεωρώ σκόπιμο να παραθέσω εδώ ορισμούς τόσο της υφαλοκρηπίδας όσο και της Α.Ο.Ζ. για διευκόλυνση κατανόησης του αναγνώστη. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 76 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το δίκαιο της θάλασσας, «Η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο θυθό και το υπέδαφός του που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ' όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου ή σε μια απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση.» Ενώ σύμφωνα με ένα συνδυασμό των άρθρων 55 και 57 της ίδιας σύμβασης η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη είναι η «πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή» που «δεν εκτείνεται πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας».

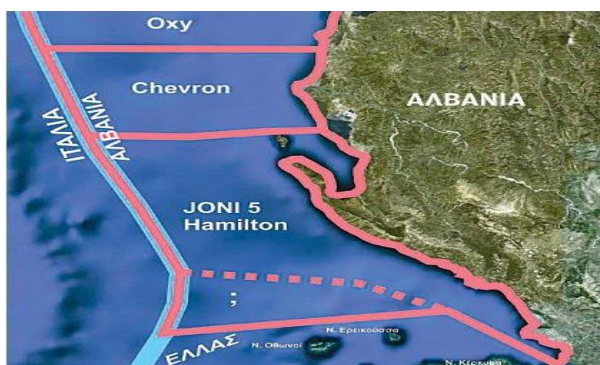
⁴⁰Αναγκαστικός Νόμος 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος», ΦΕΚ Α-450/1936

⁴¹Νομοθετικό Διάταγμα 187/1978 «Περί Κωδικός Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου», ΦΕΚ 261/1978

⁴²Νόμος 2321/1995 «Κύρωσης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης», ΦΕΚ Α' 136/1995.

την Ιταλία το 1977 (η συμφωνία αφορά μόνο το θέμα των υφαλοκρηπίδων και όχι της Α.Ο.Ζ.).

Ελλάδα και Αλβανία ξεκινούν συζητήσεις με σκοπό τη σύναψη συμφωνίας, όμως το 1994 η Αλβανία παραχωρεί κάποιες θαλάσσιες περιοχές στην εταιρεία Hamilton, μία εκ των οποίων αποτελεί περιοχή της Βόρειας Κέρκυρας, με σκοπό να ξεκινήσει έρευνες για εύρεση πετρελαίου και υδρογονανθράκων. Όπως φαίνεται και στην εικόνα 1 η Αλβανία καταπάτησε την Α.Ο.Ζ. των ελληνικών νήσων Ερείκουσσας και Οθωνών με αποτέλεσμα η Ελληνική πλευρά να υποβάλει διάβημα και τελικώς η εταιρεία να σταματήσει την έρευνα⁴³.

Εικόνα 1 Περιοχή Καταπάτησης της Ελληνικής Α.Ο.Ζ. από την Αλβανία⁴⁴

Μετά από πολύχρονες συζητήσεις, τον Απρίλιο του 2009, Ελλάδα και Αλβανία υπέγραψαν μια συμφωνία «καθορισμού των θαλασσιών ζωνών συμπεριλαμβανομένης της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ.»⁴⁵. Η Συμφωνία στηρίχθηκε τόσο στο Δίκαιο της Θάλασσας όσο και σε αποφάσεις που είχε εκδώσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)⁴⁶.

⁴³ Νικολάου, Κ. (2010) «Το πετρέλαιο και η εθνική κυριαρχία». Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. url : <http://www.kathimerini.gr/386502/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-petrelaio-kai-h-e8nikh-kyriarxia> (τελευταία επίσκεψη (22/8/2018))

⁴⁴ Από ηλεκτρονικό ιστότοπο όπου αναδημοσιεύτηκε το άρθρο του κυρίου Νικολάου Url: <https://ifestos.edu.gr/28-2-2010-%CE%BA-%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%82/> (Τελευταία επίσκεψη 24/10/2018)

⁴⁵ Σέρμπος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ. 105

⁴⁶ Σέρμπος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ. 105

Συγκεκριμένα καθιέρωνε το «όριο πολλαπλών χρήσεων (multi – purpose boundary) το οποίο οριοθετούσε «τόσο υφιστάμενες ζώνες (χωρικά ύδατα-υφαλοκρηπίδα) όσο και μελλοντικές ζώνες δικαιοδοσίας, συμπεριλαμβανομένης της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Α.Ο.Ζ.)»⁴⁷.

Αποφασίστηκε λοιπόν να καθοριστεί η απόσταση των μιλίων με βάση την αρχή της ίσης απόστασης δηλαδή της «μέσης γραμμής»⁴⁸. Όμως το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης της Αλβανίας κατέφυγε στο Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας με σκοπό την ακύρωση της συμφωνίας υποστηρίζοντας ότι κάποιες μικρές βραχονησίδες βόρεια της Κέρκυρας δεν περιέχουν υφαλοκρηπίδα και συνεπώς δόθηκε στην Ελλάδα αναίτια μεγαλύτερος θαλάσσιος χώρος. Επιπρόσθετο επιχείρημα αναίρεσης της συμφωνίας αποτέλεσε και το γεγονός ότι για να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα έπρεπε να έχει συναινέσει, έστω και τυπικά, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Αλβανίας⁴⁹.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάσισε ότι μέσω της Συμφωνίας, δεν εξυπηρετούνταν τα συμφέροντα της χώρας του και έτσι προχώρησε σε ακύρωση της⁵⁰. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η πλήρης επήρεια των Ελληνικών νήσων στην θαλάσσια περιοχή οριοθέτησης τους ήταν αντισυνταγματική. Έτσι τα χαρακτήρισε ως «ειδικές περιστάσεις» και τους αναγνώρισε μειωμένη επήρεια⁵¹, πράξη που παραποιεί τις διατάξεις του Δικαίου της Θάλασσας εις βάρος της χώρας μας.

Έκτοτε το θέμα της Α.Ο.Ζ. με την Αλβανία δε λύθηκε καθώς στα χρόνια της κρίσης καμία κυβέρνηση δεν ασχολήθηκε επιμελώς με ο ζήτημα. Το 2018, το θέμα της Α.Ο.Ζ. στο Ιόνιο Πέλαγος επανήλθε στο προσκήνιο, με την κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α. να θέλει να προχωρήσει στη λύση του σε συνδυασμό με την άρση του εμπόλεμου. Η κυβέρνηση θέλησε να «κλείσει» και το ζήτημα της Α.Ο.Ζ. με την Αλβανία προκειμένου να λυθούν ζητήματα που χρόνια

⁴⁷Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Άρθρο Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη στην ηλεκτρονική σελίδα www.energypress.gr»url: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snif5241=1380&language=el-GR> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁴⁸Στρατή, Α.,(2012), «Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη», Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 106-130.

⁴⁹Βαλινάκης, Γ. (2012). «Το σχέδιο “Ελλάς επί Τέσσερα” ». FOREIGN AFFAIRS THE HELENIC EDITION, url : <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68831/giannis-balinakis/to-sxedio-%C2%ABellas-epi-tessera%C2%BB?page=show> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁵⁰Σέρμος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ. 105

⁵¹Στρατή, Α.,(2012), «Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη», Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 106-130.

ταλανίζουν την ελληνική εξωτερική πολιτική (όπως και το όνομα της Π.Γ.Δ.Μ). Πιθανόν η βιασύνη αυτή να έχει ως κύριο στόχο καιροσκοπικά εκλογικά συμφέροντα. Όπως και να έχουν τα πράγματα οι διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν τον Απρίλιο του 2018 και συνεχίζουν μέχρι σήμερα αποτελούν ένα ευχάριστο γεγονός και μια απαγκίστρωση της Ελληνικής πολιτικής από την τακτική του «παγώματος» των ζητημάτων υψίστης σημασίας με σκοπό να επέλθει η λύση σε βάθος χρόνου. Βέβαια ο κ. Κοτζιάς, πρώην Υπουργός Εξωτερικών της χώρας μας, στην τελετή παράδοσης -παραλαβής του υπουργείου στις 20 Οκτωβρίου ανέφερε ότι είναι έτοιμα προεδρικά διατάγματα μέσω των οποίων η χώρα μας θα επεκτείνει τα θαλάσσια σύνορα της από έξι σε δώδεκα ν.μ⁵². Ο λόγος που μέχρι τώρα δεν τέθηκαν σε εφαρμογή ήταν η απειλή της Τουρκίας, το λεγόμενο «casus belli». Ωστόσο δύο ημέρες μετά, ο πρωθυπουργός και νυν Υπουργός Εξωτερικών, Α. Τσίπρας σταμάτησε τη διαδικασία επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης μέσω προεδρικού διατάγματος και εξήγγειλε ότι το θέμα θα διευθετηθεί μέσω νομοσχεδίου από τη Βουλή⁵³.

iii. Ελληνική μειονότητα

Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας και ο περιορισμός των δικαιωμάτων της αποτελεί ένα επίσης μεγάλο πρόβλημα στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας. Τα προβλήματα για την ελληνική μειονότητα ξεκίνησαν ουσιαστικά το 1913, όταν η Αλβανία προσπάθησε να «χτυπήσει» τους δύο βασικότερους πυλώνες του ελληνισμού που κατοικούσε στην περιοχή, δηλαδή την Εκκλησία και την Παιδεία⁵⁴. Στη συνέχεια προχώρησε σε μεγάλες μετακινήσεις του Ελληνικού πληθυσμού μέσα στο Κράτος σε όλη τη διάρκεια του αιώνα, με σκοπό ο πληθυσμός αυτός να μην είναι συγκεντρωμένος σε ένα μόνο μέρος. Με την κίνηση αυτή φαίνεται η Αλβανική Κυβέρνηση να πιστεύει ότι το ελληνικό στοιχείο, αν δεν διατηρεί ούτε τις παραδόσεις του ούτε τους καθημερινούς δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων του,

⁵² Νέδος, Β. (2018). «Αιγιαλίτιδα ζώνη Ιονίου στα 12 μίλια». Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, url: <http://www.kathimerini.gr/990998/article/epikairothta/politikh/aigialitida-zwnh-ionioy-sta-12-milia> (τελευταία επίσκεψη 24/10/2018)

⁵³ Λυγέρου, Ν. (2018). «Αιγιαλίτιδα ζώνη: Τι σημαίνει η αλλαγή στάσης από Τσίπρα - Τσαμπουκάς από Τουρκία». ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, url: <https://www.protothema.gr/politics/article/832407/tourkikos-tsaboukas-me-tin-aigialitida-zoni/> (τελευταία ενημέρωση 24/10/2018)

⁵⁴ Παπαδόπουλος, Κ. Α., (1992), «“Άπειρος” χώρα, ο οικουμενικός ελληνισμός και ο αλβανικός εθνικισμός» Νέα Σύνορα :Αθήνα, σς. 122-123

τελικώς θα αφομοιωθεί. Χαρακτηριστικό των όσων έχουν ήδη λεχθεί είναι και η στήριξη που παρείχαν οι αρχές στους Έλληνες της Αλβανίας που θέλησαν να μεταναστεύσουν στην χώρα μας μετά την κατάρρευση του Κουμμουνισμού και το άνοιγμα των συνόρων⁵⁵.

Μετά το 1990, τα προβλήματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία σχετίζονται με τρία θέματα, την πολιτική εκπροσώπηση, την εκπαίδευση και τα περιουσιακά στοιχεία.

1) Πολιτική εκπροσώπηση

Ξεκινώντας με την πολιτική εκπροσώπηση πρέπει να επισημανθεί ότι το αλβανικό κράτος αντιμετώπισε με εχθρότητα την προσπάθεια του ελληνικού πληθυσμού να ανελιχτεί στην πολιτική ζωή του τόπου. Αρχικά, το 1990 δημιουργήθηκε από Έλληνες πολίτες της Αλβανίας η Δημοκρατική Ένωση της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας «ΟΜΟΝΟΙΑ» η οποία αναγνωρίστηκε από το αλβανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης και κατέβηκε στις εκλογές του 1991 καταλαμβάνοντας την 3^η θέση και εκλέγοντας 5 βουλευτές.

Κύριο μέλημά του ήταν η διατήρηση της ελληνικής εθνικής, θρησκευτικής και γλωσσικής κληρονομιάς στην Αλβανία, αιτήματα που όχι μόνο δεν ικανοποιήθηκαν αλλά και που έστρεψαν τα υπόλοιπα κόμματα του κοινοβουλίου εναντίον του συγκεκριμένου κόμματος. Τελικώς η Λαϊκή Εθνοσυνέλευση ψήφισε νόμο ο οποίος απαγόρευε σε μειονοτικές ομάδες να δημιουργούν εκλογικούς σχηματισμούς αναγκάζοντας έτσι τα μέλη της «ΟΜΟΝΟΙΑΣ» να ιδρύσουν το «Κόμμα Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» (Κ.Ε.Α.Δ.) το οποίο δεν ταυτίστηκε με την ελληνική μειονότητα αλλά με όλες τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες της χώρας⁵⁶. Πάντως το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών σήμερα αναγνωρίζει και την «ΟΜΟΝΟΙΑ» ως κόμμα που εκπροσωπεί την εθνική μειονότητα της χώρας μας στο Αλβανικό Κοινοβούλιο. Το 1993, πραγματοποιήθηκε η βίαιη απέλαση του Αρχιμανδρίτη Αργυροκάστρου με το πρόσχημα της μη ύπαρξης άδειας παραμονής του στη χώρα. Στην πραγματικότητα για τις Αλβανικές αρχές θεωρούνταν ύποπτος αντι-αλβανικής δράσης.

⁵⁵Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σς.78, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128>(τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁵⁶Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σς.79, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128>(τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

Ύστερα από την απέλαση, στο Αργυρόκαστρο διεξήχθησαν τριήμερες μεγάλες πορείες διαμαρτυρίας οι οποίες κατεστάλησαν με τη χρήση βίας, προσαγωγών και συλλήψεων⁵⁷.

Φαίνεται πως η Αλβανική κυβέρνηση του Σαλί Μπερίσα έβαλε στο στόχαστρο και την ορθόδοξη εκκλησία, την οποία πάντα υποψιαζόταν για υποκίνηση κρυφών ανταλβανικών δράσεων, θεωρώντας τη ως φερέφωνο της Ελλάδας στους ελληνοαλβανικούς κόλπους. Το 1994 μία ομάδα ενόπλων (που αργότερα αποδείχθηκε ότι ήταν μέλη του λεγόμενου «Μετώπου Απελευθέρωσης Βόρειας Ηπείρου» μιας εθνικιστικής αντιστασιακής οργάνωσης του Β'ΠΠ που ανασυγκροτήθηκε στα τέλη του 20^{ου} αιώνα) πέρασε τα σύνορα, επιτέθηκε, φίμωσε και σκότωσε στρατιώτες στο Αλβανικό χωριό Άνω Επισκοπή με σκοπό να πάρει τον οπλισμό του συγκεκριμένου φυλακίου.

Το περιστατικό αυτό πόλωσε έτι περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών καθώς η Αλβανία προχώρησε σε μαζικές συλλήψεις μελών της ελληνικής μειονότητας, κατάσχεση του αρχιερακού υλικού της «ΟΜΟΝΟΙΑΣ» καθώς και στην απέλαση του γενικού πρόξενου της Ελλάδας στην Αλβανία. Η Ελλάδα ανταπάντησε με απέλαση χιλιάδων Αλβανών λαθρομεταναστών αλλά και του γραμματέα της αλβανικής πρεσβείας στην Αθήνα. Ακόμη μπλόκαρε την οικονομική βοήθεια της Ε.Ε προς την Αλβανία⁵⁸. Μετά από τις ελληνικές αυτές κινήσεις, στην Αλβανία φυλακίζονται τα ηγετικά στελέχη της «ΟΜΟΝΟΙΑΣ» με κατηγορίες για εσχάτη προδοσία και εν συνεχεία καταδικάστηκαν σε βαρύτατες ποινές κάθειρξης. Τελικώς με παρέμβαση του Ρ. Χόλμπρουκ⁵⁹ τα μέλη αφέθηκαν ελεύθερα με απόφαση του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, ενώ στον έναν από αυτούς είχε ήδη απονεμηθεί προεδρική χάριτος μια μέρα πριν τα Χριστούγεννα του 1994. Όμως ακόμη και μετά από αυτή την ένταση στις εθνικές εκλογές του 1996 που ακολούθησαν καθώς και στις αυτοδιοικητικές του ίδιου έτους πολλοί Έλληνες πολίτες της Αλβανίας κατήγγειλαν ότι Αλβανικές εφορευτικές επιτροπές τους απέκλεισαν από την ψηφοφορία⁶⁰.

⁵⁷Τζίμας, Σ., (2017), «Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος: Ο Γολγοθάς για την ανάσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αλβανία», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Url: <http://www.kathimerini.gr/941086/gallery/epikairothta/ellada/arxiepiskopos-anastasios-o-golgothas-gia-thn-anastash-ths-orodo3hs-ekklhsias-sthn-alvania> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁵⁸Τζίμας, Σ., (2010), «Στον αστερισμό του εθνικισμού, Αλβανία και Ελλάδα στη Μετά-Χότζα εποχή», Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σς. 90-92

⁵⁹Βοηθός του υπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α, αρμόδιος για Ευρωπαϊκές και Καναδικές Υποθέσεις.

⁶⁰Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.76, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

Επιπροσθέτως το έτος 1999, μέλη της «ΟΜΟΝΟΙΑΣ» καταθέτουν υπόμνημα προς τις Ελληνικές αρχές, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α), την κυβέρνηση της Αλβανίας αλλά και τις αντιπροσωπείες της Ε.Ε, στο οποίο καταγγέλλουν μια μορφή μη φανεράς εθνοκάθαρσης εις βάρος της ελληνικής μειονότητας⁶¹. Το θέμα θορυβεί αρκετά την κοινή γνώμη αλλά τελικώς καμία ενέργεια δεν γίνεται. Μετέπειτα οι εκλογές του 2000 μπορούν να χαρακτηριστούν ως εκλογές «βίας και νοθείας» ως προς το ελληνικό στοιχείο ενώ το 2001 κατά την απογραφή του πληθυσμού η Αλβανική κυβέρνηση δεν έδωσε τη δυνατότητα στο ερωτηματολόγιο απάντησης λήμματος που θα ανέγραφε την εθνικότητα. Την αμέσως επόμενη χρονιά δημιουργήθηκε νόμος με τον οποίο αφαιρέθηκε από τις ταυτότητες και τα μητρώα η εθνικότητα⁶².

Είναι λοιπόν φανερό ότι η τότε Αλβανική κυβέρνηση θέλησε να σταματήσει ριζικά το ζήτημα των πολλών εθνοτήτων στην επικράτεια της και ειδικότερα του ελληνικού στοιχείου που ήταν ιδιαιτέρως ενεργητικό όσον αφορά τα δικαιώματα του. Σταματώντας την επίσημη αναγραφή εθνικοτήτων στις ταυτότητες και γενικότερα στα επίσημα έγγραφα ουσιαστικά απάλειψε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μειονοτήτων σε μια προσπάθεια να τα απορροφήσει ολοκληρωτικά κάτω από την μεγάλη πλέον «ομπρέλα» του όρου Αλβανός πολίτης.

Τα επόμενα χρόνια η καταπάτηση των δικαιωμάτων της μειονότητας μάλλον μειώθηκε με σκοπό να συνάψει η Αλβανία το Σύμφωνο Σταθερότητας και Σύνδεσης με την Ε.Ε⁶³. Η Ε.Ε. είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένη στα θέματα ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων και κατ' επέκταση και σε θέματα καταπάτησης δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Συνεπώς για να μπορέσει η Αλβανία να λάβει καθεστώς υποψήφιας χώρας έπρεπε να δείξει ότι σέβεται όλα τα δικαιώματα όλων ανεξαιρέτως των πολιτών της είτε αυτό εξυπηρετούσε τα συμφέροντα του Κράτους είτε όχι.

Το 2008 πραγματοποιήθηκε συνέλευση της «ΟΜΟΝΟΙΑΣ» αποτέλεσμα της οποίας ήταν η διακήρυξη της κατάργησης των μειονοτικών ζωνών που είχαν δημιουργηθεί από το

⁶¹Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνική Μειονότητα, Τσάμηδες και ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010)», Ορεστιάδα: Λύχνος, σ. 107

⁶²Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.89, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁶³Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 25/10/2018)

καθεστώς του Χότζα. Η αλβανική κυβέρνηση δεν έκανε πράξη την διακήρυξη. Έτσι ένα χρόνο αργότερα η ίδια οργάνωση με την υπογραφή χιλίων ατόμων προσέφυγε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για παραβιάσεις των ατομικών δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας από το ίδιο το Αλβανικό κράτος ενώ λίγους μήνες μετά αμφισβήτησε τα επίσημα αποτελέσματα της απογραφής του Αλβανικού πληθυσμού υποστηρίζοντας ότι ο αριθμός των πολιτών ελληνικής καταγωγής ήταν μεγαλύτερος από τον αναγραφόμενο⁶⁴.

Ακόμη σοβαρό πρόβλημα για τη μειονότητα αποτελούν και οι εξάρσεις Αλβανών εθνικιστών που δεν σταματούν ακόμη και σήμερα. Το 2014 η ελληνική μειονότητα στη Δερβιτσάνη έπεσε θύμα εθνικιστών με αφορμή επεισόδια σε ποδοσφαιρικό αγώνα και την ύψωση της εθνικιστικής σημαίας της «Μεγάλης Αλβανίας» που νοερά καταλαμβάνει και ελληνικά εδάφη⁶⁵. Στους εθνικιστές πρέπει να συμπεριλάβουμε όχι μόνο απλούς πολίτες αλλά και Αλβανούς πολιτικούς με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον πρώην Πρωθυπουργό της γείτονας χώρας Σ. Μπερίσα ο οποίος ανήρτησε στον προσωπικό του λογαριασμό στα social media έναν χάρτη με τα υποτιθέμενα σύνορα της «Μεγάλης Αλβανίας»⁶⁶ ξεσηκώνοντας πλήθος αντιδράσεων στην Ελλάδα.

Τον Οκτώβριο του 2017 θεσπίστηκε στην Αλβανία (για πρώτη φορά) νόμος –πλαίσιο σχετικά με την προστασία των εθνικών μειονοτήτων της χώρας. Ο νόμος αυτός εισήγαγε την αρχή της αυτοδιάθεσης και κατήργησε την παλιά διαφοροποίηση μεταξύ των εθνικών μειονοτήτων και των εθνο-γλωσσικών κοινοτήτων⁶⁷. Ο νόμος αναγνωρίζει την ύπαρξη 9 μειονοτήτων στη χώρα ενώ παλιότερα αναγνωριζόταν μόνο τρεις (δεν υπήρχε όμως σαφής νομική ρύθμιση αναγνώρισης) μια εκ των οποίων ήταν και η ελληνική η οποία αποτελεί και την μειονοτική ομάδα της Αλβανίας.

⁶⁴ Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνική Μειονότητα, Τσάμηδες και ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010)», Ορεσιτιάδα: Λύχνος, σς. 110-112

⁶⁵ Πρώτο θέμα (2014), «Διάθλημα της Ελλάδας στα Τίρανα για τα επεισόδια εναντίον Ελλήνων στη Δερβιτσάνη», url: <https://www.protothema.gr/politics/article/419109/alert-diavima-tis-elladas-sta-tirana-gia-ta-epeisodia-sti-dervitsani/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁶⁶ Σαββίδης, Π., (2017), «Νέα πρόκληση: «Μεγάλη Αλβανία» έως την Πρέβεζα θέλει και ο Μπερίσα», ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, url: <https://www.protothema.gr/greece/article/736526/nea-proklisi-megali-alvania-eos-tin-preveza-thelei-kai-o-berisa/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁶⁷ EUROPEANCOMMISSION, (2018), «Albania 2018 Report», Strasbourg, url: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52018SC0151&from=EN&fbclid=IwAR0pTGrUbSetewbTjQYqzYwuQi20DInC8TCiXIV0Z13pzonWdPHwC0iikc> (τελευταία ενημέρωση 22/10/2018)

Η νέα αυτή νομοθεσία ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων στους κύκλους της ελληνικής μειονότητας. Υπήρξαν σφοδρές αντιδράσεις από τις οργανώσεις «ΟΜΟΝΙΑ» και Κ.Ε.Α.Δ. οι οποίες αντέδρασαν λέγοντας ότι ο νόμος αντί να κατοχυρώνει τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων ουσιαστικά τα συρρικνώνει αφού τοποθετεί φραγμούς στα περιουσιακά και εκπαιδευτικά τους δικαιώματα⁶⁸. Προφανώς η Αλβανική Κυβέρνηση θέλησε να θεσπίσει έναν νόμο κατ'επίφαση δημοκρατικό με σκοπό να θεωρήσει η Ε.Ε. ότι προχωρά τις αναγκαίες για την ένταξη μεταρρυθμίσεις. Ο νόμος αυτός θα πρέπει να τροποποιηθεί σύντομα για να συμπεριλάβει στοιχειώδεις διατάξεις του κράτους δικαίου και να εξυπηρετήσει το δεδηλωμένο και όχι τον λανθάνον σκοπό του.

Συνεπώς, είναι έκδηλο ότι η Ελληνική μειονότητα δεν ασκεί απρόσκοπτα τα δικαιώματα του *εκλέγειν και του εκλέγεσθαι*. Αντίθετα φαίνεται πως το Αλβανικό κράτος δημιουργεί συνεχώς φραγμούς πάσης φύσεως στους ελληνικούς κομματικούς συνδυασμούς και συλλόγους με σκοπό τη «φίμωση» του ελληνικού στοιχείου το οποίο παρά τις προσπάθειες του δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στα εμπόδια. Επίσης ο αλβανικός εθνικισμός απειλεί συχνά την περιουσία, την εργασία ακόμη και την ίδια την ζωή των ανθρώπων αυτών δημιουργώντας τους μια συνεχόμενη ανασφάλεια και φόβο για το μέλλον.

2)Εκπαίδευση

Εκτός από την πολιτική εκπροσώπηση μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής μειονότητας είναι, όπως έχει ήδη λεχθεί, και η εκπαίδευση. Η Αλβανία το 1920 εισήχθη στην Κοινωνία των Εθνών συνεπώς έπρεπε και πρέπει να ακολουθήσει τις αρχές που αυτή πρεσβεύει μια εκ των οποίων αποτελεί και προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Ως εκ τούτου, η Αλβανία «αναγκάστηκε» να αναγνωρίσει τον ελληνικό πληθυσμό που ζούσε/ζει στην επικράτεια της τουλάχιστον ως «θρησκευτική και γλωσσική μειονότητα» αν όχι και ως εθνική. Σε όλη την διάρκεια του υπαρκτού σοσιαλισμού στην ελληνική μειονότητα παρείχοντο κάποια ελληνικά δημοτικά κυρίως σχολεία τα οποία όμως είχαν μεγάλες ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές⁶⁹. Το 1991, η Αλβανία εισέρχεται στη Διάσκεψη για

⁶⁸Newsroom, CNNGreece, (2018), «Αλβανία: Εγκρίθηκε ο νόμος περί προστασίας των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων», url: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/101635/alvania-egkrithike-o-nomos-peri-prostasias-ton-dikaiomaton-ton-ethnikon-meionotiton> (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

⁶⁹Γεωργούλης, Σ., (1995), «Το καθεστώς των Ελληνικών Σχολείων από την ίδρυση του Αλβανικού Κράτους μέχρι σήμερα», στο: Βερέμης, Θ. και Νικολακόπουλος, Η.,(επιμ.) «Ο Ελληνισμός της Αλβανίας», ΕΛΙΑΜΕΠ: Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ.194-195

την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (η οποία σήμερα έχει μετονομαστεί σε Ο.Α.Σ.Ε.) με αποτέλεσμα να αναγνωρίζει στις μειονότητες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής, το δικαίωμα να διδάσκονται στις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης την μητρική τους γλώσσα. Στη λεγόμενη όμως «μειονοτική ζώνη» εξακολουθούσε να υπάρχει έλλειψη ελληνικής εκπαίδευσης, κυρίως στο Αργυρόκαστρο. Τα προβλήματα στην παιδεία παρέμειναν μέχρι και τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας με την ελληνική μειονότητα και την ελληνική κυβέρνηση να ασκούν συνεχώς πίεση για τη δημιουργία σχολείων στις τρεις κυριότερες μειονοτικές περιοχές, των Άγιων Σαράντα, του Αργυροκάστρου και του Δελβίνου⁷⁰.

Σε αυτούς τους τόπους το σχολικό έτος 2000-2001 λειτούργησαν πολλά ελληνικά σχολεία προσχολικής αγωγής και σχολεία υποχρεωτικής βαθμίδας. Η έκθεση του Ο.Α.Σ.Ε⁷¹ για το έτος 2004 επιβεβαιώνει το έλλειπες επίπεδο εκπαίδευσης όλων των μειονοτικών ομάδων στην Αλβανία. Τα υλικοτεχνικά προβλήματα των ελληνικών σχολίων συνεχίζουν να υπάρχουν και μετά την υπογραφή του Συμφώνου με την Ε.Ε. απλά σε μικρότερο βαθμό. Το 2010 σε έκθεση της η «ΟΜΟΝΟΙΑ» υποστήριξε πως υπάρχει έλλειψη σχολικών βιβλίων, τα αλβανικά ιστορικά βιβλία διαθέτουν ανθελληνικό περιεχόμενο και πως υπάρχει ελάχιστο όριο ανά τάξη αυτό των 35 μαθητών για να συσταθεί⁷². Οκτώ χρόνια μετά οι ίδιες ελλείψεις εξακολουθούν να υπάρχουν καθώς οι συνθήκες δεν έχουν αλλάξει πολύ από τότε, υπάρχει έλλειψη τόσο καθηγητών όσο και υλικοτεχνικών υποδομών και υλικού διδασκαλίας που καθιστά τα μαθήματα σχεδόν αδύνατον να πραγματοποιηθούν.

3) Περιουσιακά στοιχεία

Όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία των μελών της ελληνικής μειονότητας συχνά αυτά περνούν υπό την κυριότητα άλλων προσώπων με το πρόσχημα ότι δεν τους ανήκουν

⁷⁰Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.76 <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁷¹Organization for Security and Co-operation in Europe OSCE Presence in Albania (2004), «Semi-annual OSCE report on activities in Albania», Report to the Permanent Council, p.9, url: <https://www.osce.org/albania/38063?download=true>

⁷²Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.76, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

δικαιωματικά. Συγκεκριμένα στις αρχές του 1990, η τότε κυβέρνηση προωθώντας θεσμικές μεταρρυθμίσεις που όπως πίστευε θα την έφερναν ένα βήμα πιο κοντά στο μοντέλο της ελεύθερης αγοράς εφάρμοσε κατά βάση δύο πολιτικές:

2. Την επιστροφή περιουσιών στους προ του 1945 ιδιοκτήτες τους
3. Την ιδιωτικοποίηση των κρατικών ακινήτων

Οι παραπάνω πολιτικές (κυρίως η πρώτη) ναι μεν επέφεραν ένα αίσθημα ασφάλειας σε πολλά νοικοκυριά της χώρας αφού δημιουργήθηκε μεγάλο ποσοστό ιδιοκατοίκησης ωστόσο αποτέλεσαν μεγάλο πλήγμα για τα μέλη της Ελληνικής μειονότητας καθώς πολλοί έχασαν μεγάλο μέρος ή και ολόκληρη την περιουσία τους⁷³. Το πρόβλημα με τις ιδιοκτησίες γενικά των ορθόδοξων ξεκινά από τα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όταν οι αρχές έδιναν τίτλους ιδιοκτησίας σε όσους εξισλαμίζονταν εθελοντικά⁷⁴. Αυτό σημαίνει ότι οι ορθόδοξοι, είτε Αλβανοί είτε Έλληνες, δεν διέθεταν μεγάλο ποσοστό γης το διάστημα πριν το 1945. Συνεπώς, ύστερα από την άνωθεν πολιτική, οι ορθόδοξοι Έλληνες της Αλβανίας σε μεγάλο βαθμό έμειναν χωρίς ακίνητη περιουσία.

Αυτό το γεγονός ανάγκασε πολλούς να εγκαταλείψουν την Αλβανία και να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα με σκοπό να ζήσουν εκεί μια αξιοπρεπή ζωή. Μέχρι την αλλαγή της χιλιετίας είχαν δοθεί σε Αλβανούς πολίτες περίπου 20.000 στρέμματα Ελλήνων μειονοτικών ενώ μέχρι το 2004 η αποζημίωση για εθνικοποίηση ή κατάσχεση δεν είχε δοθεί στους πρώην ιδιοκτήτες γης. Οι ίδιοι οι Βορειοηπειρώτες θεώρησαν ότι είναι μια τακτική της Κυβέρνησης με σκοπό να τους εξαναγκάσει να εγκαταλείψουν όχι μόνο τις εστίες τους αλλά πολύ περισσότερο και την ευρύτερη περιοχή κατοικίας τους⁷⁵.

Συνεπώς διακρίνουμε μια πολυμέτωπη επίθεση εις βάρος της Ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, η οποία (επίθεση) έγκειται στους σημαντικότερους πυλώνες της ζωής ενός πολίτη: την εκπαίδευση του, την εργασία του, τη θρησκεία του, την περιουσία του, την κομματική του ταύτιση και ακόμη περισσότερο την ίδια του τη ζωή. Μέσα σε αυτές τις

⁷³Βαταβάλη, Φ., (2016), «Παραγωγή κατοικίας και ιδιοκτησία γης στην Αλβανία της μετάβασης. Κοινωνικές πτυχές των μεταλλαγών στην πόλη του Αργυροκάστρου», στο: «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- the Greek Review of Social Research», Εθνικό κέντρο κοινωνικών ερευνών, τόμ.147, σς. 7-8

⁷⁴Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.82

⁷⁵Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) σ.88

σκληρές και επονείδιστες συνθήκες είναι φυσικό και επόμενο η Ελλάδα να έχει συνεχόμενες μεταναστευτικές ροές εξ Αλβανίας και ο Ελληνικός πληθυσμός της εκεί περιοχής να συρρικνώνεται σε δραματικά μεγάλο βαθμό.

iv Κοιμητήριο για τους Έλληνες πεσόντες του Β'ΠΠ

Ένας ακόμη λόγος διαμάχης των δύο χωρών αποτελούσε μέχρι και το 2017 η άρνηση του Αλβανικού κράτους να δημιουργήσει κοιμητήρια για τους Έλληνες πεσόντες του Β'ΠΠ και να προχωρήσει σε συλλογή και ταυτοποίηση των οστών που είναι θαμμένα σε πολλές περιοχές της Αλβανικής υπαίθρου. Σε ένδειξη καλής γειτνίασης ο Πρωθυπουργός Ε. Ραμά αποφάσισε τον Δεκέμβριο του 2017 τη δημιουργία «χώρου αναπαύσεως» των Ελλήνων στρατιωτών στο χωριό Βουλιαράτες του Δήμου Δερόπολης.

Παράλληλα με τη δημιουργία του νεκροταφείου θα γίνει και η αναζήτηση, εκταφή, ταυτοποίηση, και μόλις ολοκληρωθεί το έργο, η ταφή των στρατιωτών⁷⁶. Πρόκειται για απόφαση βαρύνουσας σημασίας για την Ελλάδα καθώς αποτελεί πάγιο έτοιμα της χώρας μας η δημιουργία ιστορικού κοιμητηρίου και η απόδοση της πρέπουσας τιμής και ταφής στους πεσόντες για την υπεράσπιση της Πατρίδας. Όμως στις 28 Οκτωβρίου 2018, ανήμερα της ελληνικής εθνικής εορτής, και ενώ γινόταν η προκαθορισμένη απόδοση τιμών στους πεσόντες στο κοιμητήριο, δολοφονήθηκε από Αλβανούς αστυνομικούς ένας οπλισμένος ομογενής στην περιοχή Βουλιαράτες. Αν και οι συνθήκες της οπλοκατοχής του νέου, της καταδίωξης αλλά και της εκτέλεσης του παραμένουν αδιευκρίνιστες ένταση, ανάμεσα στις δύο χώρες έχει προκαλέσει η δήλωση μέσω twitter του Ραμά, ο οποίος υπερασπίζοντας την αλβανική αστυνομία, κατονομάζει τον ομογενή ως τρελό “εξτρεμιστή”.

Την ίδια μέρα ανθελληνικό πανό αναρτήθηκε κατά τη διάρκεια αγώνα της Παρτιζάν Τιράνων, ομάδα στην οποία διευθυντικά χρέη ασκεί ο αδελφός του Αλβανού Πρωθυπουργού. Η ελληνική κυβέρνηση έχει κινηθεί τις διαδικασίες για να εξακριβώσει τα αίτια του θανάτου του ομογενή.

⁷⁶TANEATEAM, (2017), « Αλβανία: «Ιστορικό Κοιμητήριο» για τους Έλληνες πεσόντες», Τα Νέα.gr [url:https://www.tanea.gr/2017/12/21/politics/albania-istoriko-koimitirio-gia-toys-ellines-pesontes/](https://www.tanea.gr/2017/12/21/politics/albania-istoriko-koimitirio-gia-toys-ellines-pesontes/) (τελευταία επίσκεψη 28/8/2018)

2.3 Η Ελληνική εξωτερική πολιτική προς την Αλβανία

Η ελληνική πλευρά παρά τα προβλήματα των σχέσεων με τη γείτονα χώρα ήταν πάντα υποστηρικτής της εισαγωγής της τελευταίας στην Ε.Ε. Το 2003, μάλιστα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Θεσσαλονίκη χάραξε τις κατευθυντήριες γραμμές για την εισαγωγή στην Ένωση των προς ένταξη χωρών και της Αλβανίας συμπεριλαμβανομένης⁷⁷. Ήδη από το 1996 η χώρας μας θέλησε να δημιουργήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με την Αλβανία και για αυτό το σκοπό προχώρησε στην υπογραφή του Σύμφωνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας.

Το 2004 ο Κωστής Στεφανόπουλος, ο τότε Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, επισκέφτηκε την πρωτεύουσα της Αλβανίας, τα Τίρανα σε ένδειξη του καλού κλίματος που επιδίωκε να έχει η Ελλάδα με τη γείτονα χώρα. Επιπλέον, το 2005 υπογράφεται στην Αθήνα η λεγόμενη «Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας» στην οποία συμμετέχει και η Αλβανία αν και δεν έχει ενταχθεί στην Ένωση⁷⁸. Στη συνέχεια το έτος 2009, όπως έχει ήδη λεχθεί, υπογράφηκε η συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της Α.Ο.Ζ στο Ιόνιο, Συμφωνία που τελικώς ακυρώθηκε από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας.

Η Ελλάδα τότε προσπάθησε φιλότιμα να κλείσει με τη σειρά τα ανοικτά προβλήματα που είχε με τη γείτονα χώρα αλλά προς μεγάλη της έκπληξη η Συμφωνία τελικώς ακυρώθηκε. Τον Ιούνιο του 2016, ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Ν. Κοτζιάς ταξίδεψε μέχρι τα Τίρανα και συζήτησε (αν και δεν έχαιρε καλής υποδοχής από Αλβανούς διαδηλωτές αυτό-προσδιοριζόμενους ως «Τσάμηδες») όλα τα ανοικτά θέματα με τον Αλβανό ομόλογο του Μπουσάτι διαβεβαιώνοντας τον την πρόθεση της κυβέρνησης να λυθούν όλα τα προβλήματα που ταλανίζουν τη σχέση των δύο χωρών⁷⁹. Το 2017 τα δύο κράτη υπέγραψαν Συμφωνία για την Ενέργεια η οποία θα αποτελέσει μια πάγια και

⁷⁷Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνική Μειονότητα, Τσάμηδες και ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010)», Ορεστιάδα: Λύχνος, σς 183-184.

⁷⁸EUR-LEX, (2014), «Συνθήκη για την Ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας», url: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3AI27074> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁷⁹Υπουργείο Εξωτερικών (2016), «Κοινή συνέντευξη Τύπου Υπουργού Εξωτερικών Ν. Κοτζιά και Υπουργού Εξωτερικών Αλβανίας D. Bushati» Url: <https://www.mfa.gr/epikairotita/proto-thema/koine-sunenteuxe-tupou-upourgou-exoterikon-kotzia-kai-upourgou-exoterikon-albanias-bushati-tirana-06062016.html> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

σταθερή οικονομική σχέση των δύο χωρών στη βάση του αγωγού φυσικού αερίου TransAdriatic80.

3. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας αποτελεί τη 2η χώρα ανάλυσης μας. Βασικότερη προστριβή των δύο χωρών αποτελεί το όνομα και ο αυτοπροσδιορισμός της γείτονας χώρας με τον όρο «Μακεδονία». Οι αδιάκοπες προστριβές με το κράτος των Σκοπίων από τη ημέρα δημιουργίας του μέχρι σήμερα έμειναν στην ιστορία με τον όρο «Μακεδονικό Ζήτημα». Ως «Μακεδονικό Ζήτημα» πρέπει να νοηθεί η οικειοποίηση του ονόματος της Μακεδονίας από την Π.Γ.Δ.Μ. αλλά και οι επεκτατικές βλέψεις για τις παραθαλάσσιες περιοχές που βρέχονται από το Αιγαίο Πέλαγος. Οι επεκτατικές αυτές τάσεις διαφαίνονται τόσο στην εξωτερική πολιτική όσο και σε κάποια άρθρα του Συντάγματος αλλά και στο σύστημα παιδείας της γείτονα χώρας.

Πέρα όμως από το άνωθεν πρόβλημα, στα περιφερειακά ζητήματα οι δύο χώρες έχουν σύγκλιση απόψεων σε πολλά ζητήματα και έχουν δημιουργήσει ένα ισχυρό πλέγμα οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα γίνει αρχικά μια αναφορά στις σχέσεις και τις διαπραγματεύσεις της Π.Γ.Δ.Μ. με την Ε.Ε. αφού είναι σημαντικό να κατανοηθεί και η οπτική της Ένωσης σχετικά με την είσοδο της χώρας σε αυτή. Έπειτα θα γίνει εκτενείς αναφορά στο «αιώνιο» ονοματολογικό πρόβλημα για να καταλήξουμε τέλος στην θέση της Ελλάδος για την είσοδο των Σκοπίων στην Ε.Ε.

3.1. Π.Γ.Δ.Μ. και Ε.Ε.

Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ή όπως συχνά αποκαλείται στην Ελλάδα: «Π.Γ.Δ.Μ.», “FYROM”, «Κράτος των Σκοπίων» ή απλά «Σκόπια») έχει αναπτύξει διπλωματικές σχέσεις με την Ε.Ε. ήδη από τις 29 Δεκέμβρη του 1995. Τον επόμενο χρόνο άρχισαν οι διαπραγματεύσεις με σκοπό την υπογραφή Συμφωνίας

⁸⁰European Commission, (2018), «Albania 2018 Report», Strasbourg, url: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52018SC0151&from=EN&fbclid=IwAR3cco6agDkBUOnVVHyNY0kfSCjdcy6rrdHdb2eHxozbGtwvQFBV4TrMSPI> (τελευταία επίσκεψη 30/10/2018)

Συνεργασίας για πολλούς τομείς (με κυριότερο αυτόν του εμπορίου) και Συμφωνίας Μεταφορών για ανάπτυξη των υποδομών της Χώρας αλλά και των μέσων μεταφοράς.

Έχοντας μια συνεχόμενη προστριβή με την Ελλάδα στο θέμα ονομασίας και αυτοπροσδιορισμού η Π.Γ.Δ.Μ. υπέβαλε καθυστερημένα την αίτηση προσχώρησης της στην Ε.Ε. τον Μάρτιο του 2004. Το 2005 έλαβε καθεστώς υποψήφιας χώρας αλλά δεν μπόρεσε να ξεκινήσει επίσημα τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ένωση λόγω της διαμάχης της με την Ελλάδα πάλι σχετικά με το ονοματολογικό (το ζήτημα αυτό που έμεινε γνωστό ως «Μακεδονικό» θα αναφερθεί εκτενώς παρακάτω)⁸¹.

Το 2008 το Συμβούλιο ενέκρινε την «αναθεωρημένη εταιρική σχέση προσχώρησης» της Π.Γ.Δ.Μ. ενώ από το 2009 οι πολίτες των Σκοπίων μπορούν να ταξιδεύουν στις χώρες που ισχύει η Ζώνη Σένγκεν χωρίς θεώρηση διαβατηρίου⁸². Η γείτονα χώρα σήμερα έχει κάνει «μακρύ δρόμο» όσον αφορά τα κριτήρια εισαγωγής που της είχαν ανατεθεί από την Ε.Ε., πρόοδος που αποτυπώνεται και στις εκθέσεις της Επιτροπής από το 2014 και μετά. Παρά ταύτα η ονομασία αποτελεί καίριο θέμα περί της εισαγωγής της στην Ένωση καθώς η Ελλάδα αποτελεί ήδη μέλος της συμμαχίας και έναν βασικό αποτρεπτικό παράγοντα για την ένταξη της γείτονας χώρας προτού η ίδια να συμπληρώσει τα προαπαιτούμενα στοιχεία καλής γειτονίας που έχουν τεθεί. Από το 2009 η Επιτροπή στις συνεχόμενες εκθέσεις της μεταξύ άλλων καλεί συνεχώς τις δύο πλευρές να ομονοήσουν και να πάρουν από κοινού μια απόφαση ώστε να προχωρήσει και η διαδικασία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων⁸³. Το 2018 το Συμβούλιο δρομολόγησε την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τον Ιούνιο του 2019⁸⁴.

⁸¹Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 4/8/2018)

⁸²Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2018), «Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/former-yugoslav-republic-macedonia/> (τελευταία ενημέρωση 19/8/2018)

⁸³Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 4/8/2018)

⁸⁴Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2018), «Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/former-yugoslav-republic-macedonia/> (τελευταία ενημέρωση 19/8/2018)

3.2 Μακεδονικό ζήτημα – ιστορικό πλαίσιο

Πρώτος μεγάλος σταθμός στην μετέπειτα ιστορία της Π.Γ.Δ.Μ θεωρούμε πως αποτελεί η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου μεταξύ Ρωσίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το Μάρτιο του 1878. Στη Συνθήκη αυτή κύριο σημείο (σχετικό με το θέμα μας) αποτελεί η συγκρότηση της «Μεγάλης Βουλγαρίας» που επρόκειτο να περιλαμβάνει μεγάλες εκτάσεις γης και να φθάνει μέχρι το Αιγαίο. Η συγκρότηση του Βουλγαρικού κράτους με αυτές τις προεκτάσεις βέβαια δεν κατέστη δυνατή αφού οι υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης αντέδρασαν έντονα και στο Συνέδριο του Βερολίνου αποφάσισαν να τροποποιήσουν τη Συνθήκη διασπώντας τη «Μεγάλη Βουλγαρία» σε τρία τμήματα: «την αυτόνομη Βουλγαρία στο βορρά, το πριγκιπάτο της Ρωμυλίας στο κέντρο [...] και ένα νότιο τμήμα (τη Θράκη)»⁸⁵.

Η ιδέα της «Μεγάλης Βουλγαρίας» μπορεί να μην έγινε πράξη αλλά πυροδότησε το ενδιαφέρον της Σερβίας για εκείνες τις περιοχές, στις οποίες θέλησε να αυξήσει την επιρροή της. Κύριος λόγος ήταν βέβαια και η δημιουργία του βουλγαρικού κράτους το οποίο έκτοτε θα έσπαγε την πρωτοκαθεδρία της Σερβίας ως του «μοναδικού ελεύθερου σλαβικού κράτους με χρέος να ενοποιήσει και να απελευθερώσει όλους τους Νοτιοσλάβους». Οι εθνικιστικές τάσεις της Σερβίας στηρίχθηκαν στο επιχείρημα ότι σε όλο το κομμάτι της Μακεδονίας⁸⁶ μέχρι και τη Θεσσαλονίκη ζούσαν πληθυσμοί με σέρβικη καταγωγή, οι οποίοι ήταν σλαβόφωνοι πληθυσμοί⁸⁷. Πάνω σε αυτό το στοιχείο λουπόν ξεκινούν να δομούν μια καλά δομημένη επεκτατική πολιτική βασιζόμενη κυρίως στην εκπαίδευση.

Αρχικά κατασκευάστηκαν κείμενα που συνέδεαν τις ευρύτερες περιοχές τις παλαιάς Μακεδονίας με την Σέρβικη εθνική παρουσία στην περιοχή για να απομονωθεί το Ελληνικό

⁸⁵Berstein S., Milza P., (1997), «Ιστορία της Ευρώπης 2: Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815-1819», μτφ. Αναστάσιος Κ. Δημητράκοπουλος, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σς.54-56.

⁸⁶Στο σημείο αυτό με τον όρο Μακεδονία νοείται το Βασίλειο και ο πολιτισμός των αρχαίων Μακεδόνων. Σήμερα η περιοχή όπου εκτεινόταν στο παρελθόν το Βασίλειο έχει καταμεληθεί σε διαφορετικές χώρες. Η Ελλάδα «κατέχει το 70% του εδάφους της ιστορικής Μακεδονίας, στην οποία κατοικούν 2.650.000 Έλληνες Μακεδόνες, ενώ οι Σκοπιανοί, κατέχουν το 17% του εδάφους της ιστορικής Μακεδονίας οι κάτοικοι της οποίας ήταν ανέκαθεν κατά πλειοψηφία Έλληνες [...] οι Βούλγαροι που κατέχουν το 11% της Μακεδονίας και οι Αλβανοί που κατέχουν το 2%» απόσπασμα από τα συμπεράσματα της μεταπτυχιακής ΖΣΝΗΥΞ]εργασίας του κυρίου Αρβανιτάκη, Α.,(2009), «Ελλάδα - Π.Δ.Γ.Μ. : διμερείς οικονομικές σχέσεις και το θέμα του ονόματος», μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σ.57 url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/3015/Arvanitaki.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁸⁷Αγγελοπούλου, Α., (2015), «Όψεις της σερβικής εθνικής δράσης στους σλαβόφωνους πληθυσμούς της Μακεδονίας (τέλη του 19ου αιώνα-αρχές του 20ού αιώνα)», Άρθρο στην Ψηφιακή Επετηρίδα Fragmenta Hellenoslavica της Ένωσης Ελλήνων Σλαβολόγων, σς. 57-59, url: <http://ejournals.lib.auth.gr/fragmenta/article/view/5283/5174> (τελευταία επίσκεψη 27/10/2018)

και Βουλγαρικό στοιχείο. Πολλοί Σέρβοι συγγραφείς σε βιβλία τους συνδέουν τη Μακεδονία με τη Σερβία⁸⁸. Το 1886 ιδρύθηκε στο Βελιγράδι η Εθνική Πατριωτική Εταιρεία «ο Άγιος Σάββας» η οποία είχε ως στόχο την εκπαίδευση των σλαβόφωνων πληθυσμών εκτός της επικράτειας της Σερβίας. Δημιουργήθηκαν πολλά σερβικά σχολεία σε σλαβόφωνες περιοχές, εκδόθηκαν αρκετά εθνικοπατριωτικά βιβλία (συμπεριλαμβανομένων και σχολικών) και χάρτες με τη δήθεν ιστορική σημασία της Μακεδονίας για τη Σερβία και υποστηρίχθηκε συγχρόνως η άποψη πως οι σλαβόφωνοι πληθυσμοί της Μακεδονίας μιλούν συγκεκριμένα σέρβικα ιδιώματα απλώς διανθισμένα και με λέξεις μη σερβικές. Ωστόσο η Σερβία δεν καταφέρνει να επεκταθεί στο νότο παρά τις προσπάθειες της.

Μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου δημιουργείται η Γιουγκοσλαβία η οποία περιλαμβάνει τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και τις σημερινές χώρες: Κροατία, Σλοβενία, Μαυροβούνιο και Βοσνία Ερζεγοβίνη⁸⁹. Μέχρι το Μεσοπόλεμο η Γιουγκοσλαβία έχει καταφέρει να αυξήσει τα σύνορα της μέχρι τη σημερινή περιοχή Μπιτόλα, των Σκοπίων. Παράλληλα με τα γεγονότα ο όρος «Μακεδονία» είχε εγκαταλειφτεί και αντικατασταθεί από το όρο «Νότια Σερβία» ο οποίος λίγο αργότερα αντικαταστάθηκε από τον όρο «Βαρντάρσκα Μπανοβίνα» που σημαίνει διοικητική περιφέρεια του Βαρδαρίου ενώ συχνά η περιοχή των σημερινών Σκοπίων αποκαλούνταν ως «Μακεδονία του Βαρδάρη» (ενώ την τωρινή περιφέρεια Μακεδονίας στην Ελλάδα την ονόμαζαν «Μακεδονία του Αιγαίου»)⁹⁰. Οι πληθυσμοί θεωρήθηκαν Σέρβοι που κάποιοι «ατυχώς είχαν εκβουλγαριστεί» ενώ ως επίσημη γλώσσα καθιερώθηκαν πλέον τα Σέρβικα⁹¹.

Μετά το τέλος του Β'ΠΠ η Σερβία που κατείχε την γεωγραφική περιοχή της σημερινής Π.Γ.Δ.Μ. ουσιαστικά διαιρέθηκε σε μικρότερες δημοκρατίες μια εκ των οποίων ήταν η

⁸⁸ Αγγελοπούλου, Α., (2015), «Όψεις της σερβικής εθνικής δράσης στους σλαβόφωνους πληθυσμούς της Μακεδονίας (τέλη του 19ου αιώνα-αρχές του 20ού αιώνα)», Άρθρο στην Ψηφιακή ΕπετηρίδαFragmentaHellenoslavica της Ένωσης Ελλήνων Σλαβολόγων, σ. 62, url: <http://ejournals.lib.auth.gr/fragmenta/article/view/5283/5174> (τελευταία επίσκεψη 27/10/2018)

⁸⁹ BernsteinS., MilzaP., (1997), «Ιστορία της Ευρώπης 2: Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών1815-1819», μτφ. Αναστάσιος Κ. Δημητρακόπουλος, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σ. 281.

⁹⁰ Αρβανιτάκη, Α.,(2009), «Ελλάδα - Π.Δ.Γ.Μ. : διμερείς οικονομικές σχέσεις και το θέμα του ονόματος», μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σ.12. url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/3015/Arvanitaki.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁹¹ Αγγελοπούλου, Α., (2015), «Όψεις της σερβικής εθνικής δράσης στους σλαβόφωνους πληθυσμούς της Μακεδονίας (τέλη του 19ου αιώνα-αρχές του 20ού αιώνα)», Άρθρο στην Ψηφιακή ΕπετηρίδαFragmentaHellenoslavica της Ένωσης Ελλήνων Σλαβολόγων, σς. 70-90, url: <http://ejournals.lib.auth.gr/fragmenta/article/view/5283/5174> (τελευταία επίσκεψη 27/10/2018)

«Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Συνεπώς πρώτη φορά δημιουργήθηκε συγκεκριμένο κρατίδιο (όχι όμως πλήρως αυτόνομο αφού ανήκε στη Γιουγκοσλαβία) το οποίο είχε την ονομασία *Μακεδονία*. Η Γιουγκοσλαβία θέλησε να παρέχει στη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» σχετική αυτονομία με σκοπό να απαλλαγεί από τον κίνδυνο επέκτασης των Βουλγάρων σε αυτή αλλά και για να αποτελέσει πιθανών έναν συνδετικό κρίκο για την δημιουργία μιας «Ομοσπονδίας των Βαλκανίων» υπό Γιουγκοσλαβική κυριαρχία. Έτσι δόθηκε στη λαϊκή αυτή δημοκρατία δική της γλώσσα η λεγόμενη «Μακεδονική», δική της ανεξάρτητη Εκκλησία, δική της κρατική οργάνωση και λειτουργία και κυρίως δική της ξεχωριστή εθνότητα⁹². Το τελευταίο ήταν και το πιο δύσκολο καθώς οι άνθρωποι που κατοικούσαν σε αυτά τα εδάφη δεν θεωρούσαν τον εαυτό τους ως μέρος ενός αυτόνομου συνόλου.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί κάποιοι μιλούσαν βουλγαρικά ενώ άλλοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους Σέρβους καθώς στο παρελθόν οι Σέρβοι τους είχαν πείσει ότι η γλώσσα τους αποτελεί σέρβικο ιδίωμα με σκοπό να τους προσαρτήσουν. Συνεπώς η ιστορία και η γλώσσα της συγκεκριμένης περιοχής έπρεπε να απαλλαγούν από βουλγαρικά και σέρβικα στοιχεία και να μετατραπούν σε «μακεδονικά»⁹³. Έτσι ερευνήθηκε η ιστορία με σκοπό να συνδυαστεί το κράτος με μια συγκεκριμένη ιστορική εξέλιξη ενώ κάποια στοιχεία κατασκευάστηκαν εκ νέου για την ανάδυση ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας⁹⁴. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται το σημερινό γνωστό μας κράτος ως προς τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Η Π.Γ.Δ.Μ. ανακήρυξε επίσημα την ανεξαρτησία της μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού το 1991⁹⁵ με τον συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Τότε η Ελλάδα αντέδρασε έντονα σημειώνοντας ότι αυτό αποτελεί υποκλοπή της ιστορικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς και θεωρώντας ότι η ονομασία κρύβει μέσα

⁹²Αρβανιτάκη, Α.,(2009), «Ελλάδα - Π.Δ.Γ.Μ. : διμερείς οικονομικές σχέσεις και το θέμα του ονόματος», μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σς. 12-13. url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/3015/Arvanitaki.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁹³ Παρόλο ωστόσο που ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα και από την εξέγερση του Ίλιντεν ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, μερικοί πληθυσμοί αυτοπροδιορίζοντο ως Μακεδόνες.

⁹⁴Αρβανιτάκη, Α.,(2009), «Ελλάδα - Π.Δ.Γ.Μ. : διμερείς οικονομικές σχέσεις και το θέμα του ονόματος», μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/3015/Arvanitaki.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)

⁹⁵Υπουργείο Εξωτερικών «Το Ζήτημα του Ονόματος της ΠΓΔΜ» url: <https://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

της και αλτρωτικές διαθέσεις εις βάρος του ομώνυμου σημερινού του γεωγραφικού διαμερίσματος της. Το θέμα της ονομασίας παραπέμφθηκε στον Ο.Η.Ε, ο οποίος έκτοτε ανέλαβε και τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών⁹⁶. Για να μπορέσει η νέα χώρα να εισέλθει στον οργανισμό ως μέλος αποφασίστηκε να της δοθεί το όνομα Π.Γ.Δ.Μ ως προσωρινό όνομα μέχρι να υπάρξει κάποια μόνιμη λύση του ζητήματος⁹⁷. Η Ελλάδα τότε δια στόματος του υπουργού εξωτερικών Α. Σαμαρά ζητούσε να συμπεριληφθεί στο όνομα της νέας χώρας κάποια σύνθετη ονομασία ή παράγωγο του όρου «Μακεδονία», απαίτηση που θεωρήθηκε υπερβολική από κάποιους Ευρωπαίους και διεθνείς εταίρους⁹⁸.

Το 1992 πραγματοποιήθηκε το πρώτο μεγάλο συλλαλητήριο στη Θεσσαλονίκη στο οποίο συμμετείχε πλήθος κόσμου και κομματικών παρατάξεων ζητώντας να μην δοθεί το όνομα «Μακεδονία» στη γείτονα χώρα⁹⁹. Επίσης την ίδια χρονιά α) η Ελλάδα αρνήθηκε το επονομαζόμενο «Πακέτο Πινέρο» καθώς ένας εκ των όρων του Πακέτου ήταν να δοθεί το όνομα «Νέα Μακεδονία», β) ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης απέπεμψε τον Α. Σαμαρά από Υπουργό Εξωτερικών λόγω διαφωνίας των δύο πάνω στο ζήτημα δημιουργώντας μεγάλη ένταση στον κυβερνητικό σχηματισμό σε μια κρίσιμη περίοδο γ) το κράτος των Σκοπίων υιοθετεί ως εθνικό σύμβολο τον Ήλιο της Βεργίνας. Επιπλέον το 1993 Ελλάδα και Π.Γ.Δ.Μ. απορρίπτουν αμφότερες το όνομα «Nova Makedonija» που είχε προταθεί ως μέση λύση από τον Ο.Η.Ε.¹⁰⁰.

⁹⁶Υπουργείο Εξωτερικών «Το Ζήτημα του Ονόματος της ΠΓΔΜ» url: <https://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

⁹⁷Απόφαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το ζήτημα ονομασίας της Π.Γ.Δ.Μ (1993) url: https://www.mfa.gr/images/docs/fyrom/resolution_unga_225_1993.pdf (τελευταία επίσκεψη 25/8/2018)

⁹⁸Κουγιάννου, Α., (2018), «Οι βασικότερες στιγμές της διαμάχης Ελλάδας - πΓΔΜ για το ονοματολογικό από το 1991 έως σήμερα» Huffpost, url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/oi-vasikoteres-stiymes-tes-diamaches-elladas-pydm-via-to-onomatologiko-apo-to-1991-eos-semera_gr_5a671aeee4b00228300644b7 (τελευταία επίσκεψη 24/8/2018)

⁹⁹Κουγιάννου, Α., (2018), «Οι βασικότερες στιγμές της διαμάχης Ελλάδας - πΓΔΜ για το ονοματολογικό από το 1991 έως σήμερα» Huffpost, url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/oi-vasikoteres-stiymes-tes-diamaches-elladas-pydm-via-to-onomatologiko-apo-to-1991-eos-semera_gr_5a671aeee4b00228300644b7 (τελευταία επίσκεψη 24/8/2018)

¹⁰⁰Βούλγαρης, Γ., (2011), «Η δημοκρατική Ελλάδα.1974-2004», στο: Βούλγαρης, Γ., Νικολακόπουλος, Η., Ρίζας, Σ., Σακελλαρόπουλος, Τ., Στεφανίδης, Ι., «Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950-2004», Β' έκδοση Αθήνα: Θεμέλιο, σ.183

Εικόνα 2: Σημαία με τον Ήλιο της Βεργίνας στο πρότυπο της σημαίας εθνικού συμβόλου της Π.Γ.Δ.Μ. (1991-1995)¹⁰¹

Τον Φεβρουάριο του 1994, η κυβέρνηση της ΠΑ.ΣΟ.Κ. προέβη στην επιβολή εμπάργκο στα Σκόπια, απαγορεύοντας την διακίνηση αγαθών κυρίως μέσω της Θεσσαλονίκης. Μοναδικές εξαιρέσεις αυτές των περιπτώσεων παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας (φαρμακευτικά προϊόντα, τρόφιμα κ.λ.π.) Η κίνηση αυτή συνέβαλε στην επανατοποθέτηση τους ζητήματος της ονομασίας στην διεθνή ατζέντα παρόλο που τον Απρίλιο του ίδιο έτους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέπεμψε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο ένα χρόνο μετά θα αποφανθεί υπέρ της Ελλάδας. Ως απόρροια έντονων διεθνών πιέσεων, η μετέπειτα υπογραφή της ενδιάμεσης Συμφωνίας έφερε και την άρση του εμπάργκο¹⁰².

Το 1995 οι δύο γείτονες χώρες υπέγραψαν την λεγόμενη «*Ενδιάμεση Συμφωνία*» κατά την οποία: 1) η Ελλάδα αποδέχεται τη δημιουργία της Π.Γ.Δ.Μ ως ανεξάρτητο κράτος 2) οι δύο χώρες αποδέχονται την εθνική και πολιτική κυριαρχία αμφότερων των κρατών στα εδάφη τους καθώς και την προστασία της εδαφικής ακεραιότητας τους 3) οι δύο ψώρες αποδέχονται το προσωρινό όνομα της γείτονας χώρας, 4) η Π.Γ.Δ.Μ. θα σταματούσε να χρησιμοποιεί τον Ήλιο της Βεργίνας σε όλες του της μορφές (άλλαξε η σημαία αλλά δεν σταμάτησε να χρησιμοποιείται ως σύμβολο), 5) ενώ η Ελλάδα αποδέχεται να μην φέρνει αντίρρηση σε αιτήσεις της Π.Γ.Δ.Μ. σε διεθνείς οργανισμούς εκτός εάν αυτή αναφέρεται με άλλο προσωνύμιο εκτός του προσωρινού¹⁰³. Το 2002 πραγματοποιήθηκαν εκλογές στα

¹⁰¹Εικόνα με τον Ήλιο της Βεργίνας από ηλεκτρονικό ιστότοπο url: <https://www.news.gr/kosmos/alles-hores/article/106358/pgdm-protash-gia-apagorefsh-toy-symvoloy-me-ton-h.html> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)

¹⁰²Τζιαμπίρης, Α., (2013), «Ευρωπαϊκή Ένωση και Μακεδονικό Ζήτημα», Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, url: <http://www.imma.edu.gr/imma/history/19.html>, (Τελευταία Επίσκεψη 10/10/ 2018)

¹⁰³Παντιώρα, Χ., Α., (2017), «Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τιράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων», Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, url: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/21371/4/PantiorasCharalamposMsc2018.pdf> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)

Σκόπια, τότε η νέα κυβέρνηση ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα με σκοπό την εξεύρεση κοινά αποδεκτής λύσης.

Το 2004 οι Η.Π.Α αναγνώρισαν την Π.Γ.Δ.Μ. με το συνταγματικό της όνομα δημιούργησε μια σειρά αντιδράσεων τόσο από την ελληνική κυβέρνηση και γενικά τον ελληνικό πολιτικό κόσμο όσο και από τους ομογενείς του εξωτερικού¹⁰⁴. Το 2005 ο Μάθιου Νίμιτς κατέθεσε για λογαριασμό του Ο.Η.Ε. μια σειρά λύσεων μέσα στις οποίες προβλεπόταν ότι καμία από τις δύο χώρες δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιεί τον όρο "Μακεδονία", η Π.Γ.Δ.Μ απέρριψε αμέσως το συγκεκριμένο πακέτο λύσεων ενώ η Ελλάδα δέχθηκε να το χρησιμοποιήσει ως βάση για τον μετέπειτα διάλογο. Λίγους μήνες αργότερα οι θέσεις των χωρών αντιστράφηκαν όταν επανήλθε με μια εκ νέου πρόταση σύμφωνα με την οποία η Π.Γ.Δ.Μ. θα αναφερόταν με το συνταγματικό της όνομα στις διμερείς σχέσεις της με τις άλλες χώρες και επίσημα στους διεθνείς οργανισμούς με εξαίρεση την σχέση της με την Ελλάδα για την οποία θα ονομαζόταν "Republika Makedonija – Skopje"¹⁰⁵.

Το 2007 ο Κ. Καραμανλής, πρωθυπουργός τότε της χώρας μας, είχε ανακοινώσει ότι αν δεν επιλύονταν το "Σκοπιανό Ζήτημα" η Ελλάδα θα ασκούσε βέτο στην ένταξη των Σκοπίων στο ΝΑΤΟ¹⁰⁶. Το 2008 πραγματοποιούνται (κάτω από την πίεση των Η.Π.Α που απέβλεπαν στην ένταξη των Σκοπίων στο ΝΑΤΟ) μια σειρά εκτεταμένων, συνεχόμενων και εντονότατων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο χωρών που καταλήγουν στο κενό. Λίγο πριν τη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ, ο Μ. Νίμιτς προτείνει πέντε υποψήφια ονόματα με σκοπό να λυθεί το ζήτημα πριν την σύνοδο. Η Ελλάδα δέχτηκε ορισμένα μόνο σημεία της πρότασης. Αντίθετα, ενώ τα Σκόπια αρχικά δέχτηκαν 2 από τα ονόματα, τελικώς απέρριψαν εξ ολοκλήρου την πρόταση¹⁰⁷.

¹⁰⁴Υπουργείο Εξωτερικών «Το Ζήτημα του Ονόματος της ΠΓΔΜ» url: <https://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

¹⁰⁵Αργιαντοπούλου, Δ., Θ., (2013), «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ (2008)», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6961> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)

¹⁰⁶Αργιαντοπούλου, Δ., Θ., (2013), «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ (2008)», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6961> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)

¹⁰⁷Αργιαντοπούλου, Δ., Θ., (2013), «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ (2008)», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6961> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)

Τελικώς στις 6 Μαρτίου η Ελλάδα, σε άτυπη σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών των μελών του NATO, εκθέτει τις ενστάσεις της περί της εισόδου της γείτονα χώρας στη Συμμαχία και την πρόθεση της να ασκήσει το δικαίωμα αρνησικυρίας που της δίνεται από το άρθρο 10 του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Έτσι στις 3 Απριλίου του 2008 που πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος Κορυφής η Ελληνική κυβέρνηση κάνει λόγο για μη «προάσπιση και πλήρωση όρων καλής γειτνίασης» από την μεριά της Π.Γ.Δ.Μ. και χωρίς να χρειαστεί να ασκήσει βέτο (όπως λανθασμένα πιστεύεται) αποφασίζεται από τη σύνοδο η είσοδος της Π.Γ.Δ.Μ. αφού λυθεί το ονοματολογικό ζήτημα¹⁰⁸. Πρέπει να επισημανθεί ότι στη Σύνοδο στο Βουκουρέστι η ελληνική πλευρά ήταν θετική στην θέσπιση μιας σύνθετης ονομασίας η οποία θα ίσχυε “*erga omnes*”¹⁰⁹ αντίθετα με το 1992 που απέρριπτε κατηγορηματικά το ενδεχόμενο σύνθετης ονομασίας. Επίσης η Ελλάδα ζητούσε και συνταγματική τροποποίηση καθώς κάποια άρθρα του Συντάγματος της γείτονας χώρας ενέχουν υπόνοιες για επεκτατικές βλέψεις.

Το αποτέλεσμα της Συνόδου του Βουκουρεστίου έφερε την έντονη αντίδραση της Π.Γ.Δ.Μ. και στις 17 Νοεμβρίου του 2008, προβαίνει σε προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης με την κατηγορία παραβίασης από μέρους της τελευταίας, του άρθρου 11 παράγραφος 1 της ενδιάμεσης Συμφωνίας η οποία προέβλεπε την μη παρακώλυση του δικαιώματος της Π.Γ.Δ.Μ. για ένταξη σε διεθνείς οργανισμούς αν και εφόσον αυτή γίνει με την προσωρινή ονομασία. Το δικαστήριο στις 5 Δεκεμβρίου 2011, ανεγνώρισε την παραβίαση από μέρους της Ελλάδας χωρίς ωστόσο να απαγορεύει την εφαρμογή παρόμοιας τακτικής στο μέλλον σε σχέση με την γείτονα χώρα¹¹⁰.

Το 2012 η Ελλάδα πρότεινε να υπογράψουν οι 2 χώρες «Μνημόνιο Κατανόησης» όπου θα περιέχεται οριστικό όνομα *erga omnes* με σαφή γεωγραφικό προσδιορισμό που δεν θα ενέχει τον κίνδυνο μελλοντικών επεκτατικών βλέψεων σε βάρος της. Τα Σκόπια απέρριψαν

¹⁰⁸Σέρμπος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ.138.

¹⁰⁹Όρος λατινογενής που χρησιμοποιείται στο δίκαιο και στα ελληνικά σημαίνει «έναντι όλων» εννοώντας γενική χρήση τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Σέρμπος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σ.137.

¹¹⁰Αλεξανδρίδου, Α., (2015), «Απο το Βουκουρέστι στην Χάγη, Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ: μία ρεαλιστική προσέγγιση», *Διπλωματική Εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς*, σσ. 43-47, url: http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/8649/Alexandridou_Alexandra.pdf?sequence=1, (τελευταία επίσκεψη 1/10/2018)

και αυτή την πρόταση. Έκτοτε και μέχρι το 2017 δεν υπήρξε καμία ουσιαστική εξέλιξη αλλά μόνο κάποιες στιγμές έντασης.

Στο τέλος του 2017, το θέμα του ονόματος έρχεται ξανά στο προσκήνιο καθώς εκκρεμεί η είσοδος της Π.Γ.Δ.Μ τόσο στην Ε.Ε. όσο και στο ΝΑΤΟ. Τον Ιανουάριο του 2018, ξεκίνησαν στην Νέα Υόρκη οι επίσημες διαπραγματεύσεις αλλά παράλληλα ξέσπασαν στην Ελλάδα μεγάλα συλλαλητήρια στην Θεσσαλονίκη και μετέπειτα στην Αθήνα με πολιτικούς φορείς και απλούς πολίτες να εναντιώνονται στις προτάσεις ονόματος που ενώ βρίσκονταν ακόμη υπό συζήτηση διέρρευσαν στον τύπο¹¹¹.

Εικόνα 3: Αεροφωτογραφία από το συλλαλητήριο για το Μακεδονικό Ζήτημα στη Θεσσαλονίκη τον Ιανουάριο του 2018¹¹²

Στις 12 Ιουνίου 2018 υπήρξε τελικά συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες. Στη Συμφωνία αναφέρεται πως το όνομα που τελικώς αποφασίστηκε είναι: «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» (σύντομο όνομα «Βόρεια Μακεδονία») το οποία θα ισχύει *erga omnes* αποτελώντας έτσι και το συνταγματικό όνομα της γείτονα χώρας. Η επίσημη γλώσσα θα είναι η «μακεδονική» η οποία θα ανήκει στις «νότιες σλαβικές γλώσσες». Ο όρος «μακεδονική» θα νοείται με βάση την «επικράτεια, τη γλώσσα, τον πληθυσμό και τα χαρακτηριστικά» της γείτονα χώρας και με βάση τον δικό του πολιτισμό, κληρονομιά και ιστορία τα οποία ουδεμία σχέση έχουν με «τον αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό, ιστορία,

¹¹¹Κουγιάννου, Α., (2018), «Οι βασικότερες στιγμές της διαμάχης Ελλάδας - ΠΓΔΜ για το ονοματολογικό από το 1991 έως σήμερα» Huffpost, url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/oi-vasikoteres-stiymes-tes-diamaches-elladas-pydm-ya-to-onomatoloyiko-apo-to-1991-eos-semera_gr_5a671ae4b00228300644b7 (τελευταία επίσκεψη 24/8/2018)

¹¹² Αεροφωτογραφία από το συλλαλητήριο για το Μακεδονικό Ζήτημα στη Θεσσαλονίκη τον Ιανουάριο του 2018, από τον ηλεκτρονικό ιστότοπο της εφημερίδας ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ url: <https://www.protothema.gr/greece/article/752877/sullalitiro-gia-ti-makedonia-mega-plithos-kai-pathos-sti-thessaloniki-seira-tis-athinas/> (<https://www.protothema.gr/greece/article/752877/sullalitiro-gia-ti-makedonia-mega-plithos-kai-pathos-sti-thessaloniki-seira-tis-athinas/>) (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)

κουλούρα και κληρονομιά» του ομώνυμου γεωγραφικού διαμερίσματος της Ελλάδας. Επιπλέον οι πολίτες θα έχουν «Μακεδονική» ιθαγένεια¹¹³.

Ακόμη ο Ήλιος της Βεργίνας θα πάψει έστω και ανεπίσημα να αποτελεί σύμβολο ενώ θα συσταθεί και μια κοινή διεπιστημονική επιτροπή η οποία θα εξετάσει και θα αναθεωρήσει τα σχολικά βιβλία, τους χάρτες και το σύνολο του λοιπού εκπαιδευτικού υλικού ώστε να μην υπάρχουν επεκτατικές αναφορές. Οι ίδιες αναφορές θα απαλειφθούν δια παντός και στο σύνταγμα. Τέλος έγιναν πιο στέρεες και βαθιές οι διμερείς σχέσεις των Χωρών στα θέματα της αστυνομίας, οικονομίας, πολιτικής προστασίας και άμυνας¹¹⁴. Ήδη μια εβδομάδα μετά την υπογραφή της Συμφωνίας επικυρώθηκε από το Κοινοβούλιο της Π.Γ.Δ.Μ. η Συμφωνία με 69 ψήφους υπέρ¹¹⁵. Σειρά είχε ο λαός, καθώς στις 29/9 ο πρωθυπουργός της γείτονας Χώρας προχώρησε σε δημοψήφισμα προκειμένου να αφήσει τον λαό του να επιλέξει αν είναι υπέρ ή κατά της Συμφωνίας των Πρεσπών. Αν και στο δημοψήφισμα επικράτησε το ναι με ποσοστό 91,47% εντούτοις το δημοψήφισμα θεωρείται άκυρο¹¹⁶ καθώς η προσέλευση στις κάλπες έφθασε μόλις το 36,91%¹¹⁷.

Εξετάζοντας την θέση των πιο κύριων διεθνών παραγόντων ως προς το ζήτημα της ονομασίας και επομένως των διαπραγματεύσεων εν γένει, παρατηρούμε την υποστήριξη εκ μέρους της Ε.Ε., με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις δηλώσεις της Υπατου Αρμοστής της Ε.Ε., Φεντερίκα Μογκερίνι η οποία αναφέρθηκε σε μία «μοναδική ευκαιρία» συμφιλίωσης και της περιοχής που λειτουργεί θετικά και προς την Ελλάδα¹¹⁸. Ως προς τις Ηνωμένες

¹¹³NewsroomHuffPostGreece, (2018), «Αυτό είναι το κείμενο της συμφωνίας με την πΓΔΜ. Δόθηκε στα κόμματα», url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/aeto-einai-to-keimeno-tes-semfonias-me-ten-pydm-dotheke-sta-kommata_gr_5b214cc2e4b0bbb7a0e40866 (τελευταία ενημέρωση 28/10/2018)

¹¹⁴Νέδος, Β., (2018) «Τα «κλειδιά» της 20σέλιδης συμφωνίας με την ΠΓΔΜ», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, url: <http://www.kathimerini.gr/969283/article/epikairothta/politikh/ta-kleidia-ths-20selidhs-symfwnias-me-thn-pgdm> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)

¹¹⁵Newsroom, CNNGREECE, (2018), «Το κοινοβούλιο της πΓΔΜ επικύρωσε τη συμφωνία των Πρεσπών», CNNGR, url: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/135248/to-koinovoylio-tis-pgdm-epikyrose-i-symfonia-ton-prespon> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)

¹¹⁶Για να είναι έγκυρο χρειαζόταν η συμμετοχή να είναι τουλάχιστον 50% και άνω. Συνεπώς το δημοψήφισμα δεν έχει πλέον δεσμευτικό αλλά συμβουλευτικό χαρακτήρα.

¹¹⁷ΤΟΒΗΜΑΤΕΑΜ, (2018), «πΓΔΜ: Τα τελικά αποτελέσματα του δημοψηφίσματος για ΝΑΤΟ, ΕΕ, Συμφωνία Πρεσπών», ΤΟΒΗΜΑ, url: <https://www.tovima.gr/2018/10/01/politics/pgdm-ta-telika-apotelesmata-tou-dimopsifismatos-gia-nato-ee-symfonia-prespon/> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)

¹¹⁸ European Union, European External Action Service, (2018) *Statement by High Representative/Vice-President Federica Mogherini and Commissioner Johannes Hahn on the signature of a bilateral treaty between Bulgaria and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, από ιστοσελίδα: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters->

Πολιτείες, ο υπουργός Αμύνης, Τζίμ Μάττις, ταξίδεψε στα Σκόπια για την υποστήριξη του ΝΑΙ στο δημοψήφισμα¹¹⁹. Ωστόσο στον αντίποδα, η Ρωσία υπήρξε αρνητική απέναντι σε αυτές τις εξελίξεις και για τον λόγο αυτό το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θεωρείται από πολλούς ως μία νίκη της Ρωσίας¹²⁰.

Στις 19 Οκτώβρη η Βουλή των Σκοπίων ενέκρινε και την συνταγματική αναθεώρηση με 80 ψήφους υπέρ έναντι 39 ψήφων κατά. Τη δεδομένη χρονική στιγμή, παρά τις όποιες παρασκηνιακές πολιτικές διαδικασίες γίνονται ή τις απειλές κατά βουλευτών που ψήφισαν ναι, συνεχίζεται απτόητη η διαδικασία τροποποίησης του Συντάγματος με την προετοιμασία των σχεδίων. Τα επίμαχα άρθρα του Συντάγματος είναι τρία, το άρθρο 3,19 και 49. Το άρθρο 19 χρειάζεται μόνο μια τεχνική προσαρμογή στο όνομα της Χώρας ώστε να ισχύει το *erga omnes*. Αντίθετα τα άρθρα 3 και 49 ενέχουν επεκτατικές βλέψεις και πρέπει να τροποποιηθούν, συγκεκριμένα στο άρθρο 3 αναφέρεται ότι τα σύνορα της χώρας μπορούν να αλλάξουν μόνο «σε συμφωνία με το σύνταγμα» αν και πιο πριν τονίζεται η μη αξίωση της Χώρας για επέκταση σε σύνορα οποιουδήποτε γειτονικού κράτους. Επιπλέον στο άρθρο 49 γίνεται λόγος για φροντίδα της Π.Γ.Δ.Μ. στο καθεστώς και στα δικαιώματα των ανθρώπων που «ανήκουν στο Μακεδονικό λαό σε γειτονικές χώρες όπως και για τους «εκπατρισμένους Μακεδόνες».

Το άρθρο αυτό, λοιπόν, χρήζει τροποποίησης καθώς «Μακεδόνες» θεωρούνται και οι κατοικούντες στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδος με το όνομα Μακεδονία, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στην Π.Γ.Δ.Μ. σύμφωνα με το Σύνταγμα της να παρεμβαίνει στην ελληνική εγχώρια πολιτική ή να θελήσει να απελευθερώσει τους «εκπατρισμένους αδελφούς Μακεδόνες»¹²¹. Η συνταγματική αναθεώρηση βέβαια αποτελεί και την τυπική διαφύλαξη των σχέσεων καλής γειτνίασης μεταξύ των δύο χωρών αλλά και ένας εκ των

homepage/30591/statement-high-representativevice-president-federica-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn_en (τελευταία πρόσβαση 17/12/2018)

119BHMAteam,(2018), Mattis in Skopje to boost 'Yes' vote in referendum, accuses Moscow of intervention, από ιστοσελίδα: <https://www.tovima.gr/2018/09/17/international/mattis-in-skopje-to-boost-yes-vote-in-referendum-accuses-moscow-of-intervention/>, (τελευταία επίσκεψη 15/12/2018)

120Tisdall Simon,(2018), Result of Macedonia's referendum is another victory for Russia, από ιστοσελίδα: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/01/result-of-macedonia-referendum-is-another-victory-for-russia> (τελευταία επίσκεψη 15/12/2018)

¹²¹Αγριμανάκη, Κ., (2018), «Ποια άρθρα του Συντάγματος της πΓΔΜ θεωρεί η Ελλάδα αλυτρωτικά», CNNGREECE, url: <https://www.cnn.gr/focus/explainers/story/115386/poia-arthra-toy-syntagmatos-tis-pgdm-theorei-i-ellada-alytrotika> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)

όρων της Συμφωνίας των Πρεσπών. Για να εγκριθούν τα συνταγματικά σχέδια χρειάζεται μια απλή πλειοψηφία 61 βουλευτών στο σύνολο των 120, ενώ μετέπειτα τα τελικά κείμενα θα χρειαστούν αυξημένη πλειοψηφία των 80 βουλευτών¹²². Αν δεν καταφέρει ο Ζ. Ζάεφ να περάσει τη συνταγματική τροποποίηση, όπως και το ανοικτό ακόμη θέμα ολόκληρης της Συμφωνίας των Πρεσπών, θα οδηγήσει τη χώρα σε πρόωρες εκλογές με σκοπό να πάρει την ψήφο εμπιστοσύνης του λαού.

Μετέπειτα θα πρέπει να επικυρωθεί και η Συμφωνία από το ελληνικό Κοινοβούλιο πράξη που προς το παρόν φαντάζει μη εφικτή αφού ο κυβερνητικός εταίρος και νυν Υπουργός Εξωτερικών, Π. Καμμένος διαμηνύει ότι το κόμμα του όχι μόνο δεν θα ψηφίσει τη Συμφωνία των Πρεσπών αλλά θα αποσύρει και την εμπιστοσύνη του στην Κυβέρνηση οδηγώντας τη χώρα σε εκλογές¹²³. Επιπροσθέτως ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Κ. Μητσοτάκης είχε δηλώσει πως το κόμμα του δεν θα ψηφίσει υπέρ της Συμφωνίας των Πρεσπών θεωρώντας την επιζήμια για τα ελληνικά συμφέροντα¹²⁴.

3.3 Η Ελληνική εξωτερική πολιτική προς την ΠΔΓΜ

Η Ελλάδα, σε ένα γενικότερο πλαίσιο, θεωρεί πως η Π.Γ.Δ.Μ. έχει υφαρπάξει από την ίδια στοιχεία της ιστορίας και του πολιτισμού της με σκοπό να κτίσει μια καινούργια εθνική ταυτότητα και να δομήσει από την αρχή ένα νέο κράτος το οποίο πιθανόν μελλοντικά να έχει και εδαφικές διεκδικήσεις έναντι της χώρας μας. Στο παρελθόν λοιπόν, όπως είναι φυσικό, οι κυβερνήσεις της Ελλάδος έβλεπαν με καχυποψία την ίδρυση και την μετέπειτα εξέλιξη του κράτους των Σκοπίων κάνοντας σε πολλές περιπτώσεις σπασμωδικές κινήσεις όπως το εμπάργκο του 1994. Επίσης κάποιες φορές οι εκατοστέ κυβερνήσεις φάνηκαν αδιάλλακτες δημιουργώντας φραγμούς σε λύσεις στις οποίες αργότερα κάποια άλλη κυβέρνηση υπέκυψε χάρη στην αμοιβαία προσπάθεια. Καλύτερο παράδειγμα αποτελεί η

¹²² Δέδος, Β., (2018), «ΠΓΔΜ: Με «80» στην πρώτη ψηφοφορία για τη συνταγματική αναθεώρηση», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, url: <http://www.kathimerini.gr/990744/article/epikairothta/politikh/pgdm-me-80-sthn-prwth-yhfoforia-gia-th-syntagmatikh-ana8ewrhsh> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)

¹²³ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (2018), «Καμμένος για Πρέσπες: Δεν υπάρχει συμφωνία, μόνο η μονογραφή του ΥΠΕΞ» url: <http://www.kathimerini.gr/985140/article/epikairothta/politikh/kammenos-gia-prespes-den-yparxei-symfwnia-mono-h-monografh-toy-ype3> (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

¹²⁴ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (2018), «Μητσοτάκης στην ΣΖ: Οφείλω να σεβαστώ τη συμφωνία με την ΠΓΔΜ εφόσον κυρωθεί από την ελληνική Βουλή» url: <http://www.kathimerini.gr/975967/article/epikairothta/politikh/mhtsotakhs-sthn-sz-ofeilw-na-sevastw-th-symfwnia-me-thn-pgdm-efoson-kyrw8ei-apo-thn-ellhnikh-voylh> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)

εξωτερική μας πολιτική το έτος 1992 όπου η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας (Ν.Δ.) ηρνείτο να δεχτεί σύνθετη ονομασία ενώ το 2008 η μετέπειτα κυβέρνηση του ίδιου κόμματος πρότεινε τη λύση σύνθετης ονομασίας με γεωγραφικό προσδιορισμό. Πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα υποστήριζε ανέκαθεν την ανεξαρτησία της γείτονα χώρας όπως φάνηκε και κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2001 όταν τέθηκαν προβλήματα στην Π.Γ.Δ.Μ. με την διαμένουσα στη χώρα αλβανική μειονότητα και παραλίγο να έρθει σε ένοπλη σύρραξη με την Αλβανία.

Στα πλαίσια της κρίσης του 2001, και εντάσσοντάς την στο γενικό πλαίσιο αναταραχής στην περιοχή (πολιτική Μιλόσεβιτς, νατοϊκός βομβαρδισμός Βοσνίας- Ερζεγοβίνης, η κατάσταση του Κόσοβο), ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός με χρήση βίαιων αναταραχών έπληξε το εσωτερικό της ΠΓΔΜ. Οι διεθνείς παράγοντες επενέβησαν με σκοπό την επαναφορά της ειρήνης και την έναρξη διαπραγματευτικών διαδικασιών για την διευθέτηση της κατάστασης. Με την Συμφωνία της Οχρίδας, ενδυναμώθηκε η θέση των Αλβανών εντός της ΠΓΔΜ, επιδιώκοντας να δημιουργηθούν συνθήκες συνύπαρξης του αλβανικού πληθυσμού εντός του κράτους.¹²⁵

Επίσης το Ελληνικό κράτος πριν την κρίση στήριζε σταθερά τα Σκόπια οικονομικά αποτελώντας έναν από τους μεγαλύτερους επενδυτές τους¹²⁶. Επιπροσθέτως οι δύο χώρες έχουν τις ίδιες απόψεις σχετικά με το ζήτημα του Κοσόβου αλλά και του αλβανικού παράγοντα ως μηχανισμού αποσταθεροποίησης στο εσωτερικό τους¹²⁷. Συνεπώς υπάρχουν πολιτικές στις οποίες η μια χώρα θα μπορούσε να αποτελέσει αρωγό της άλλης. Απαλλαγμένη πια από συναισθηματικές φορτίσεις και υπερεθνικές ιδεοληψίες η ελληνική πλευρά, πιεζόμενη από την Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ, προσπάθησε να δώσει λύση στο πολύχρονο ακανθώδες ζήτημα ώστε να μπορέσει και η ίδια να ενταχθεί στην ομάδα χωρών που θα καλωσορίσουν τη «Βόρεια Μακεδονία» στους διεθνείς οργανισμούς. Ίσως από την άλλη

¹²⁵ Christina Eva Griessler, (2014), The Albanians in Macedonia: The Role of International Organizations in Empowering the Ethnic Albanian Minority, ECMI Working Paper No 79, σελ. 1-6 από ιστοσελίδα: https://www.files.ethz.ch/isn/185198/ECMI_WP_79_Final.pdf (τελευταία επίσκεψη 18/12/2018)

¹²⁶ Σέρμπος, Σ. (2010). Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ. σ.100.

¹²⁷ Κουγιάννου, Α., (2018), «Οι βασικότερες στιγμές της διαμάχης Ελλάδας - πΓΔΜ για το ονοματολογικό από το 1991 έως σήμερα» Huffpost, url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/oi-vasikoteres-stiymes-tes-diamaches-elladas-pydm-via-to-onomatoloyiko-apo-to-1991-eos-semera_gr_5a671aeee4b00228300644b7 (τελευταία επίσκεψη 24/8/2018)

πλευρά να ήταν μια κίνηση για το θεαθῆναι καθώς οι κυβερνητικοί εταίροι γνώριζαν ότι η συμφωνία δύσκολα θα εγκριθεί και στα δύο κοινοβούλια των γειτόνων χωρών, παρά το αποτέλεσμα όμως η πατρίδα μας θα έχει δείξει στην Ε.Ε. ότι έχει τη θέληση αλλά και την ωριμότητα να ξεπεράσει προβλήματα του παρελθόντος και να ανοικοδομήσει ένα καινούργιο μέλλον.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα πλαίσια της παρούσας ερευνητικής εργασίας ερευνήθηκαν τα προβλήματα της Ελλάδας για την εισαγωγή των δύο γειτονικών της χωρών, την Αλβανίας και της Π.Γ.Δ.Μ. στην Ε.Ε. Η Ελλάδα παρά τα προβλήματα που έχει με τις δύο χώρες υπήρξε πάντα συνεπής υποστηρικτής της Ευρωπαϊκής τους πορείας με το σκεπτικό ότι ίσως μέσα στην Ένωση να εξομαλυνθούν τα προβλήματα ευκολότερα και γρηγορότερα.

Όσον αφορά την Αλβανία η χώρα μας παραμένει ιδιαιτέρως επιφυλακτική στις διμερείς σχέσης μαζί της λόγω όλων των προβλημάτων που τέθηκαν στην παρούσα εργασία. Αν και η άρση του εμπόλεμου αποτελεί μια τυπική διαδικασία που μένει απλώς να εγκριθεί από το κοινοβούλιο, εντούτοις τα υπόλοιπα προβλήματα που σκιάζουν τις σχέσεις των δύο γειτόνων είναι ιδιαιτέρως ανησυχητικά. Το Ζήτημα των Τσάμηδων συνεχίζει να αποτελεί ένα ακανθώδες θέμα αφού η ελληνική πλευρά θεωρεί ως απαράδεκτη την διεκδίκηση των περιουσιών των Τσάμηδων από την Αλβανία σε εδάφη που έχουν οριστεί, μετά το τέλος του Β'ΠΠ, ως ελληνικά. Η Ελλάδα θεωρεί πως η δήθεν περιουσία των Τσάμηδων αποτελεί ένα τέχνασμα της Αλβανίας για να υφαρπάξει εδάφη από την ίδια και να δημιουργήσει τη λεγόμενη «Μεγάλη Αλβανία». Επιπλέον οι εθνικιστικές εξάρσεις όχι μόνο των πολιτών της Αλβανίας αλλά κατά καιρούς και της ίδιας της πολιτικής ηγεσίας αποτελούν σίγουρα τροχοπέδη στην ευημερία των δύο λαών. Συγκεκριμένα ο εκφοβισμός, η βία και η στέρηση ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας αποτελεί και τον βασικότερο λόγο εμπλοκής από μεριάς Ελλάδος της ένταξης της Αλβανίας στην Ε.Ε. Η Ελλάδα δεν θα επιτρέψει να εισαχθεί στην Ένωση χώρα η οποία καταπατά τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και διαταράζει τις σχέσεις καλής γειτονίας συνεχόμενα και απροκάλυπτα.

Σήμερα η χώρας μας έχοντας απαγκιστρωθεί από παλιές λανθασμένες (κατά ένα σημείο) πολιτικές και προσπαθεί να βρει μια κοινά αποδεκτή λύση στο ονοματολογικό πρόβλημα η οποία θα έχει διττό ρόλο: θα αντικατοπτρίζει την ιστορική αλήθεια και θα

μηδενίζει τον κίνδυνο επεκτατισμού της γείτονα χώρας. Η Συμφωνία ενώ εξασφαλίζει τα παραπάνω έχει παράλληλα και τρωτά σημεία καθώς δίδει στους Σκοπιανούς τις πολυπόθητες: «Μακεδονική εθνότητα και γλώσσα». Όμως πιστεύω πως η λύση η οποία έχει προταθεί πρέπει να κυρωθεί και από τα δύο κοινοβούλια όχι γιατί είναι η μέγιστη δυνατή λύση που θα εξυπηρετούσε τα ελληνικά συμφέροντα και την ιστορική αλήθεια, αλλά γιατί η Ελλάδα οφείλει να συνειδητοποιήσει ότι πλέον είναι η μόνη που αντιστέκεται σε ένα γεγονός στο οποίο τα υπόλοιπα κράτη σχεδόν στην πλειοψηφία τους έχουν συναινέσει. Υπάρχουν χώρες, μια εκ των οποίων και η Η.Π.Α., που εδώ και χρόνια έχουν αναγνωρίσει τη γείτονα χώρα με το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Είναι λοιπόν τουλάχιστον ουτοπικό να πιστεύουμε ότι θα μπορούμε εσαεί να βάζουμε φραγμούς τόσο στην ένταξη της χώρας αυτής στο ΝΑΤΟ όσο και στην Ε.Ε. ως αντίδραση για την υφαρπαγή του πολιτισμού μας. Προφανώς το ονοματολογικό ζήτημα θα μπορούσε να διευθετηθεί και μετά την εισαγωγή της Π.Γ.Δ.Μ. στους παραπάνω διεθνείς οργανισμούς και μάλιστα καλύτερα αφού το «λιοντάρι το ελέγχει καλύτερα όταν βρίσκεται στο κλουβί». Αν βρισκόμενη μέσα στους διεθνείς αυτούς οργανισμούς η γείτονα χώρα θελήσει να κάνει πράξει τις επεκτατικές της βλέψεις σχετικά με την «Μακεδονία», θα υπάρξει άμεση αντίδραση όχι μόνο της Ελλάδας αλλά, σύμφωνα με τις συνθήκες, και από τα υπόλοιπα μέλη και παράλληλα μεγάλες κυρώσεις για την ίδια τη χώρα η οποία όντας σχετικά μικρή δεν θα ανταπεξέλθει στην πίεση και θα υποκύψει.

Τέλος η Ελλάδα πάνω από όλα με την οριστική επίλυση του ονοματολογικού ζητήματος, με την επικύρωση της Συμφωνίας των Πρεσπών από το Κοινοβούλιο αλλά και την ομαλή επίλυση όλων των προβλημάτων της με την Αλβανία, θα αναδειχθεί σε σταθεροποιητικό παράγοντα στην ευρύτερη Βαλκανική περιοχή και κυρίως θα έχει δημιουργήσει ένα ομαλό, φιλήσυχο και συνεργατικό περιβάλλον με τις χώρες που συνορεύει από την ξηρά (πλην του αιώνιου προβλήματος που ονομάζεται Τουρκία).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενείς πηγές

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

1. Αναγκαστικός Νόμος 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος», ΦΕΚ Α-450/1936
2. Αναγκαστικός νόμος 2636/1940 «Περί δικαιοπραξιών εχθρών και μεσεγγυήσεως εχθρικών περιουσιών» ΦΕΚ 379/1940
3. Απόφαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το ζήτημα ονομασίας της Π.Γ.Δ.Μ (1993)
url: https://www.mfa.gr/images/docs/fyrom/resolution_unga_225_1993.pdf
(τελευταία επίσκεψη 25/8/2018)
4. EUR-LEX, «Εμβάθυνση και διεύρυνση», url: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/deepening_european_integration.html?locale=el(τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)
5. European Commission, “European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations – Conditions for membership”,
url:https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (τελευταία επίσκεψη 2/8/2018)
6. Ευρωπαϊκή Ένωση, «Κάτω Χώρες»,url: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/netherlands_el (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)
7. Ευρωπαϊκή Ένωση, «Τομείς Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης», url: https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_el (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)
8. Ευρωπαϊκή Ένωση, «Χώρες»,url: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_el#χώρες-που-χρησιμοποιούν-το-ευρώ (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)

9. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2018), «Τα Δυτικά Βαλκάνια», Θεματολογικό δελτίο για την Ε.Ε., Βρυξέλλες, url: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.5.2.pdf (τελευταία επίσκεψη 25/10/2018)
10. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2017), «Ένατη σύνοδος του Συμβουλίου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης Αλβανίας- ΕΕ», url: <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2017/11/15/ninth-meeting-of-the-stabilisation-and-association-council-between-albania-and-the-eu/> (τελευταία επίσκεψη 5/8/2018)
11. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2018) ,«Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», url : <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/former-yugoslav-republic-macedonia/> (τελευταία ενημέρωση 19/8/2018)
12. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Διεύρυνση της ΕΕ- Αλβανία», url: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/albania/> (τελευταία επίσκεψη 3/8/2018)
13. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2018), «Συμβούλιο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ΕΕ- Αλβανίας, 14/11/2018» url: <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-ministerial-meetings/2018/11/14/>(τελευταία επίσκεψη 26/10/2018)
14. Νομοθετικό Διάταγμα 187/1978 «Περί Κώδικος Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου», ΦΕΚ 261/1978
15. Νόμος 2321/1995 «Κύρωσης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης», ΦΕΚ Α' 136/995.
16. Νόμος 2568/1996, «Κύρωση Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας». ΦΕΚ Α'8, αρ. 20
17. Νόμος 4506/1966 «Περί απαγορεύσεως, άνευ ειδικής άδειας, δικαιοπρασιών αφορωσών τας εν Ελλάδι περιουσίας των Αλβανία Ελλήνων το γένος» ΦΕΚ άρθρο 62.

18. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Άρθρο Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη στην ηλεκτρονική σελίδα www.energypress.gr» url: [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snif\[524\]=1380&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snif[524]=1380&language=el-GR) (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)
19. Υπουργείο Εξωτερικών, «Το Ζήτημα του Ονόματος της ΠΓΔΜ» url: <https://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)
20. Υπουργείο Εξωτερικών (2016), «Κοινή συνέντευξη Τύπου Υπουργού Εξωτερικών Ν. Κοτζιά και Υπουργού Εξωτερικών Αλβανίας D. Bushati» Url: <https://www.mfa.gr/epikairotita/proto-thema/koine-sunenteuxe-tupou-upourgou-exoterikon-kotzia-kai-upourgou-exoterikon-albanias-bushati-tirana-06062016.html> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

1. European Commission, (2018), «*Albania 2018 Report*», Strasbourg, url: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52018SC0151&from=EN&fbclid=IwAR3cco6agDkBU0nVVHyNY0kfSCjdcy6rrdHdb2eHxozbGtwvQFBV4TrMSPI> (τελευταία επίσκεψη 30/10/2018)
2. European Union, European External Action Service, (2018) *Statement by High Representative/Vice-President Federica Mogherini and Commissioner Johannes Hahn on the signature of a bilateral treaty between Bulgaria and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, από ιστοσελίδα: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/30591/statement-high-representativevice-president-federica-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn_en (τελευταία πρόσβαση 17/12/2018)
3. EUR-LEX, (2014), «*Συνθήκη για την Ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας*», url: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A127074> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

4. Organization for Security and Co-operation in Europe OSCE Presence in Albania, (2004), «*Semi-annual OSCE report on activities in Albania*», Report to the Permanent Council,, url: <https://www.osce.org/albania/38063?download=true>
5. Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (2018), «*Συμπεράσματα Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης*», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Url: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf> (τελευταία επίσκεψη 5/8/2018)

Δευτερογενείς Πηγές

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Βαταβάλη, Φ., (2016), «*Παραγωγή κατοικίας και ιδιοκτησία γης στην Αλβανία της μετάβασης. Κοινωνικές πτυχές των μεταλλαγών στην πόλη του Αργυροκάστρου*», στο: «*Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- the Greek Review of Social Research*», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, τόμ.147, σς. 7-8
2. BersteinS., MilzaP ., (1997), «*Ιστορία της Ευρώπης 2: Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών1815-1819*», μτφ. Αναστάσιος Κ. Δημητρακόπουλος , Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
3. BersteinS., MilzaP ., (1997), *Ιστορία της Ευρώπης 3: ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1919 έως ΣΗΜΕΡΑ*, μτφ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΚΟΛΑΚΗΣ, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
4. Βούλγαρης, Γ., (2011), «*Η δημοκρατική Ελλάδα.1974-2004*», στο: Βούλγαρης, Γ., Νικολακόπουλος, Η., Ρίζας, Σ., Σακελλαρόπουλος, Τ., Στεφανίδης, Ι., «*Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950-2004*»,Β' έκδοση Αθήνα: Θεμέλιο, σ.183
5. Γενικό επιτελείο Στρατού, (1985). *Επίτομη ιστορία του Ελληνοϊταλικού και του Ελληνογερμανικού Πολέμου 1940- 1941 (Επιχειρήσεις Στρατού Ξηράς)*, Αθήνα.

6. Γεωργούλης, Σ., (1995), «*Το καθεστώς των Ελληνικών Σχολείων από την ίδρυση του Αλβανικού Κράτους μέχρι σήμερα*», στο: Βερέμης, Θ. και Νικολακόπουλος, Η.,(επιμ.) «*Ο Ελληνισμός της Αλβανίας*», ΕΛΙΑΜΕΠ: Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ.
7. Ιωακειμίδης, Π., Κ., (2010), «*Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ: Παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση*», β' έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο
8. Κούζας, Ι., (2013), «*Ελληνική Μειονότητα, Τσάμηδες και ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010)*», Ορεστιάδα: Λύχνος.
9. Παπαδόπουλος, Κ. Α., (1992), «*“Άπειρος” χώρα, ο οικουμενικός ελληνισμός και ο αλβανικός εθνικισμός*» Νεα Σύνορα :Αθήνα.
10. Παύλος Δρανδάκης (εκδότης), *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, vol. 23, Εκδόσεις Πυρσός, 1936–1934
11. Σέρμπος, Σ. (2010). *Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια*. Στο: Βαλινάκης, Γ. *Η Ελληνική Εξωτερική και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1990-2010*. Αθήνα : Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ.
12. Τζίμας, Σ., (2010), «*Στον αστερισμό του εθνικισμού, Αλβανία και Ελλάδα στη Μετά-Χότζα εποχή*», Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Μελέτες

1. Αγγελοπούλου, Α., (2015), «*Όψεις της σερβικής εθνικής δράσης στους σλαβόφωνους πληθυσμούς της Μακεδονίας (τέλη του 19ου αιώνα-αρχές του 20ού αιώνα)*», Άρθρο στην Ψηφιακή Επετηρίδα Fragmenta Hellenoslavica της Ένωσης Ελλήνων
Σλαβολόγων, url:
<http://ejournals.lib.auth.gr/fragmenta/article/view/5283/5174> (τελευταία επίσκεψη 27/10/2018)
2. Αгриμανάκη, Κ., (2018), «*Ποια άρθρα του Συντάγματος της πΓΔΜ θεωρεί η Ελλάδα αλυτρωτικά*»,
CNNGREECE, url:
<https://www.cnn.gr/focus/explainers/story/115386/poia-arthra-toy-syntagmatos-tis-pgdm-theorei-i-ellada-alytrotika> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)
3. Αλεξανδρίδου, Α., (2015), «*Απο το Βουκουρέστι στην Χάγη, Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ: μία ρεαλιστική προσέγγιση*», *Διπλωματική Εργασία, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών*

- Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, σσ. 43-47, url: http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/8649/Alexandridou_Alexandra.pdf?sequence=1, (τελευταία επίσκεψη 1/10/2018)
4. Αρβανιτάκη, Α., (2009), «Ελλάδα - Π.Δ.Γ.Μ. : διμερείς οικονομικές σχέσεις και το θέμα του ονόματος», μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σ.12. url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/3015/Arvanitaki.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)
 5. Αργιαντοπούλου, Δ., Θ., (2013), «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ (2008)», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, url: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6961> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)
 6. Βαληνάκης, Γ. (2012). «Το σχέδιο “Ελλάς επί Τέσσερα” ». FOREIGN AFFAIRS THE HELENIC EDITION, url: <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68831/giannis-balinakis/to-sxedio-%C2%ABellas-epi-tessera%C2%BB?page=show>, (τελευταία επίσκεψη 22/8/2018)
 7. ΕΛΙΑΜΕΠ, (2015) Ελλάδα- Κόσσοβο: Αμοιβαίες αντιλήψεις και τα πορίσματα δύο παράλληλων ερευνών κοινής γνώμης, Συλλογικό Έργο, Αθήνα, σελ. 4-10 από ιστοσελίδα: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/06/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%9A%CF%8C%CF%83%CE%BF%CE%B2%CE%BF-%CE%91%CE%BC%CE%BF%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BB%CE%AE%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82.pdf>
 8. Κούζας, Ι., (2013), «Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Διδακτορική διατριβή) url: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/33128> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)
 9. Παντιώρα, Χ., Α., (2017), «Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τιράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων», Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, url:

<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/21371/4/PantiorasCharalamposMsc2018.pdf> (τελευταία επίσκεψη 10/10/2018)

10. Τζιαμπίρης, Α., (2013), «Ευρωπαϊκή Ένωση και Μακεδονικό Ζήτημα», Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, url: <http://www.imma.edu.gr/imma/history/19.html>, (Τελευταία Επίσκεψη 10/10/2018)

Άρθρα Εφημερίδων

1. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (2018), «Καμμένος για Πρέσπες: Δεν υπάρχει συμφωνία, μόνο η μονογραφή του ΥΠΕΞ» url: <http://www.kathimerini.gr/985140/article/epikairothta/politikh/kammenos-gia-prespes-den-yparxei-symfwnia-mono-h-monografh-toy-ype3> (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)
2. Newsroom, CNN Greece (2017), «Εκλογές Αλβανία: Αυτοδυναμία Ράμα δείχνουν τα πρώτα αποτελέσματα» Url: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/86647/ekloges-alvania-aytodynamia-rama-deixnoyn-ta-prota-apotelesmata> (τελευταία επίσκεψη 26/8/2018)
3. Newsroom, CNN Greece, (2018), «Αλβανία: Εγκρίθηκε ο νόμος περί προστασίας των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων», url: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/101635/alvania-egkrithike-o-nomos-peri-prostasias-ton-dikaion-ton-ethnikon-meionotiton> (τελευταία επίσκεψη 22/10/2018)
4. Newsroom, CNNGREECE, (2018), «Το κοινοβούλιο της πΓΔΜ επικύρωσε τη συμφωνία των Πρεσπών», CNNGR, url: <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/135248/to-koinovoylio-tis-pgdm-epikyrose-i-symfonia-ton-prespon> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)
5. Newsroom HuffPost Greece, (2018), «Αυτό είναι το κείμενο της συμφωνίας με την πΓΔΜ. Δόθηκε στα κόμματα», url: [https://www.huffingtonpost.gr/entry/aeto-einai-](https://www.huffingtonpost.gr/entry/aeto-einai)

[to-keimeno-tes-semfonias-me-ten-pydm-dothike-sta-](#)

[kommata_gr_5b214cc2e4b0bbb7a0e40866](#) (τελευταία ενημέρωση 28/10/2018)

6. TANEATEAM, (2017), « Αλβανία: «Ιστορικό Κοιμητήριο» για τους Έλληνες πεσόντες», Τα Νέα.gr [url:https://www.tanea.gr/2017/12/21/politics/albania-istoriko-koimitirio-gia-toys-ellines-pesontes/](https://www.tanea.gr/2017/12/21/politics/albania-istoriko-koimitirio-gia-toys-ellines-pesontes/) (τελευταία επίσκεψη 28/8/2018)
7. Tisdall Simon,(2018), Result of Macedonia's referendum is another victory for Russia, από ιστοσελίδα: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/01/result-of-macedonia-referendum-is-another-victory-for-russia> (τελευταία επίσκεψη 15/12/2018)
8. Το ΒΗΜΑ TEAM, (2018), «ΠΓΔΜ: Τα τελικά αποτελέσματα του δημοψηφίσματος για ΝΑΤΟ, ΕΕ, Συμφωνία Πρεσπών», ΤΟ ΒΗΜΑ, url: <https://www.tovima.gr/2018/10/01/politics/pgdm-ta-telika-apotelesmata-tou-dimopsifismatos-gia-nato-ee-symfonia-prespon/> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)
9. Το ΒΗΜΑ TEAM. (2018). «Τσίπρας - Ράμα: Αισιοδοξία Για Συμφωνία». Το Βήμα Online, www.tovima.gr/2018/07/10/politics/tsipras-rama-aisiodoksia-gia-symfwnia/. (τελευταία επίσκεψη 10/8/2018)
10. ΒΗΜΑ team,(2018), Mattis in Skopje to boost 'Yes' vote in referendum, accuses Moscow of intervention, από ιστοσελίδα: <https://www.tovima.gr/2018/09/17/international/mattis-in-skopje-to-boost-yes-vote-in-referendum-accuses-moscow-of-intervention/>, (τελευταία επίσκεψη 15/12/2018)
11. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (2016), «Κοτζιάς: Δεκτές οι ελληνικές προτάσεις σε σχέση με την Αλβανία στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ», url: <http://www.kathimerini.gr/887739/article/epikairothta/politikh/kotzias-dektes-oi-ellhnikes-protaseis-se-sxesh-me-thn-alvania-sto-symvoylio-genikwn-ypo8esewn-ths-ee> (τελευταία ενημέρωση 28/8/2018)
12. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (2018), «Μητσοτάκης στην ΣΖ: Οφείλω να σεβαστώ τη συμφωνία με την ΠΓΔΜ εφόσον κυρωθεί από την ελληνική Βουλή» url: <http://www.kathimerini.gr/975967/article/epikairothta/politikh/mhtsotakhs-sthn-sz-ofeilw-na-sevastw-th-symfwnia-me-thn-pgdm-efoson-kyrw8ei-apo-thn-ellhnikh-voylh> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)

13. Κάλυβας, Στάθης, (2005) «Ποιοι Ήταν Οι Τσάμηδες.» Το Βήμα Online, url: www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/poioi-itan-oi-tsamides/. (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)
14. Κουγιάννου, Α., (2018), «Οι βασικότερες στιγμές της διαμάχης Ελλάδας - πΓΔΜ για το ονοματολογικό από το 1991 έως σήμερα» Huffpost, url: https://www.huffingtonpost.gr/entry/oi-vasikotes-stiymes-tes-diamaches-elladas-pydm-gia-to-onomatologiko-apo-to-1991-eos-semera_gr_5a671aeee4b00228300644b7 (τελευταία επίσκεψη 24/8/2018)
15. Λυγέρου, Ν. (2018). «Αιγιαλίτιδα ζώνη: Τι σημαίνει η αλλαγή στάσης από Τσίπρα - Τσαμπουκάς από Τουρκία». ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, url: <https://www.protothema.gr/politics/article/832407/tourkikos-tsaboukas-me-tin-aigialitida-zoni/> (τελευταία ενημέρωση 24/10/2018)
16. Νέδος, Β. (2018). «Αιγιαλίτιδα ζώνη Ιονίου στα 12 μίλια». Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ , url: <http://www.kathimerini.gr/990998/article/epikairothta/politikh/aigialitida-zwnh-ionioy-sta-12-milia> (τελευταία επίσκεψη 24/10/2018)
17. Νέδος, Β., (2018) «Τα «κλειδιά» της 20σέλιδης συμφωνίας με την πΓΔΜ» , Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ , url: <http://www.kathimerini.gr/969283/article/epikairothta/politikh/ta-kleidia-ths-20selidhs-symfwnias-me-thn-pgdm> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)
18. Νέδος, Β., (2018), «ΠΓΔΜ: Με «80» στην πρώτη ψηφοφορία για τη συνταγματική αναθεώρηση», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ , url: <http://www.kathimerini.gr/990744/article/epikairothta/politikh/pgdm-me-80-sthn-prwth-yhfoforia-gia-th-syntagmatikh-ana8ewrhsh> (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)
19. Νικολάου, Κ. (2010) «Το πετρέλαιο και η εθνική κυριαρχία». Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ . url: <http://www.kathimerini.gr/386502/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-petrelaio-kai-h-e8nikh-kyriarxia> (τελευταία επίσκεψη (22/8/2018)
20. Πρώτο θέμα (2014), «Διάβημα της Ελλάδας στα Τίρανα για τα επεισόδια εναντίον Ελλήνων στη Δερβιτσάνη», url: <https://www.protothema.gr/politics/article/419109/alert-diavima-tis-elladas-sta-tirana-gia-ta-epeisodia-sti-dervitsani/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)

21. Σαββίδης, Π., (2017), «Νέα πρόκληση: «Μεγάλη Αλβανία» έως την Πρέβεζα θέλει και ο Μπερίσα», ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, url: <https://www.protothema.gr/greece/article/736526/nea-proklisi-megali-alvania-eos-tin-preveza-thelei-kai-o-berisa/> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)
22. Τζίμας, Σ., (2017), «Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος: Ο Γολγοθάς για την ανάσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αλβανία», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ , Url: <http://www.kathimerini.gr/941086/gallery/epikairothta/ellada/arxiepiskopos-anastasios-o-golgo8as-gia-thn-anastash-ths-or8odo3hs-ekklhsias-sthn-alvania> (τελευταία επίσκεψη 23/8/2018)
23. Τζίμας, Σταύρος. *Η Κατάργηση Του «Εμπολέμου»*. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ - Απόψεις, url: www.kathimerini.gr/737298/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/h-katargsh-toy-empolemoy. (τελευταία επίσκεψη 8/8/2018)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Baltiotis, L. (2011). *The Muslim Chams of Northwestern Greece: The grounds for the expulsion of a “non- existent” minority community*. European Journal of Turkish Studies Url: <https://journals.openedition.org/ejts/4444#ftn3> (τελευταία επίσκεψη 12/8/2018)
2. Christina Eva Griessler, (2014), *The Albanians in Macedonia: The Role of International Organizations in Empowering the Ethnic Albanian Minority*, ECMI Working Paper No 79, σελ. 1-6 από ιστοσελίδα: https://www.files.ethz.ch/isn/185198/ECMI_WP_79_Final.pdf (τελευταία επίσκεψη 18/12/2018)

Πηγές εικόνων

1. Από ηλεκτρονικό ιστότοπο όπου αναδημοσιεύτηκε το άρθρο του κυρίου Νικολάου Url: <https://ifestos.edu.gr/28-2-2010-%CE%BA-%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9->

%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%82/ (Τελευταία επίσκεψη 24/10/2018)

2. Εικόνα με τον Ήλιο της Βεργίνας από ηλεκτρονικό ιστότοπο url:<https://www.news.gr/kosmos/alles-hores/article/106358/pgdm-protash-gia-apagorefsh-toy-symnology-me-ton-h.html> (τελευταία επίσκεψη 28/10/2018)
3. Αεροφωτογραφία από το συλλαλητήριο για το Μακεδονικό Ζήτημα στη Θεσσαλονίκη τον Ιανουάριο του 2018, από τον ηλεκτρονικό ιστότοπο της εφημερίδας ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ url:<https://www.protothema.gr/greece/article/752877/sullalitirio-gia-ti-makedonia-mega-plithos-kai-pathos-sti-thessaloniki-seira-tis-athinas/>
(<https://www.protothema.gr/greece/article/752877/sullalitirio-gia-ti-makedonia-mega-plithos-kai-pathos-sti-thessaloniki-seira-tis-athinas/>) (τελευταία επίσκεψη 29/10/2018)